

בס"ל
ג'תתק"ב, שנת ה'תשפ"א

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

קהל קטנה עסקה

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

תוכן הענינים

- ג מרח רבי אליעזר פלצינסקי זצוק"ל
ז התנצלות והבהרה
ט נהי ומספד על מרח הגאון רבי זלמן
טז נחמיה גולדברג זצ"ל
טז ארץ תורתנו או תורת ארצנו (ב)
יט בירור ענין שלוש השבועות
כג הם לא בני אברהם!
כה הקורונה והחור שבספינה
כו לחיות את הנבואה, איזו זמיה!
כח עיונים בדרכי העבודה
לג קוראים כותבים

קדושת ציון

מו"ס עמותת 'קדושת ציון'
 עורך ראשי הרב יהודה אפשטיין
 עורך משנה הרב פסח הלפרין
 עימוד מכון מִיָּדָא דְּכֵיָּא

כותבים משתתפים

טורים הרב יהודה אפשטיין
 הרב מאיר גולדמינץ

מאמרים הרב בצ'אל גזז
 הרב אליהו ברים
 הרב חיים שרייבר
 הרב יידי לייבוביץ

מדורים דעת תורה
 דעת ציון
 משנת רבותינו
 מסיילת ציון
 בזוית אישית
 ארץ החיים

ועדת ביקורת

דוא"ס 7694342@GMAIL.COM

מהלכת הפצה 052-7628803
 דוא"ס y0527628803@GMAIL.COM

שאלות בכל ענין, להצטרפות
 לקבוצת השליחה, ולכל ענין אחר
 QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM @
 079-5383396
 077-3180775

שורות אלו נכתבות כאשר תושבי ישראל מתחילים בצעדים מהוססים לצאת מהסגר, שלב אחר שלב, מתוך תקווה שהפעם לא יהיה עוד צורך בהסתגרות נוספת כפי שהיה לפני החגים, כאשר כולם מייחלים למציאת החיסון שיחזיר את העולם לקדמותו. אולם נראה, כי גם אם וכאשר יצליח העולם המודרני על כל יכולותיו המדעיות והטכנולוגיות לגבור על המגפה הנוכחית – דברים רבים כבר נצרכו בתודעה, ולא במהרה הם ישכחו וימחו מעל פניה של האנושות. אותה גבהות-הלב של האדם המודרני, אשר סבור היה שהצליח לבנות לו מגדל בבל מודרני שבו הוא – האדם – שולט על המציאות ללא עוררין, באומרו "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבתינו" (תהלים 124) – אותה גאווה התנפצה אל סלע המציאות ואותו מגדל התגלה כמגדל של קלפים, ודברי המשורר מהדהדים אלינו מבעד לדורות – "יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו" (תהלים 73).

ואף תוך כדי המשבר, כאשר הכל מתלבטים על אופן היציאה הנכונה מהסגר ועל מציאת האיזון בין השמירה על בריאות הציבור לבין צרכי המשק – עינינו נשואות על מורי ההוראה שיאמרו לא רק מתי המוסדות השונים יחזרו ללימודים וכיצד, אלא בכלל – כיצד צריכה להתנהל המדינה והחברה כולה? מה אומרת התורה על המצב, מה היא רוצה שנלמד ממנו, כיצד היא רוצה שננהג, וכיצד אמורים הדברים להיראות תחת שלטון תורני, אשר במקדם או במאוחר יקום בארץ הזאת.

ובהודמנות זו, בה ניכר לעין כל הצורך בכינון משפט עברי במדינת ישראל תחת שלטון הרשע הנוכחי – ברצוננו לברך את ח"כ הרב משה גפני על כך שהצליח להשתמש במעמדו בציבוריות הישראלית כיו"ר ועדת הכספים ולמנוע תקציבים והטבות מעמותות מסיונריות אשר מגמתן לצוד נפשות תמימות מקרב אחינו בני ישראל השרויים במצוקה חומרית ורוחנית עקב תת-התזונה התורנית שרבים מאזרחי ישראל סובלים ממנה. קברניטי היהדות הנאמנה השכילו להבין את הצורך וההודמנות שנקרתה בדרכנו לשלוח נציגים למוסדות הלאומיים בדיוק עבור מטרות אלו, הנוגעות לכלל האומה, ואשר לא ניתן לפעול למענם כאשר יראי ה' רק מסתגרים בארבע אמותיהם ואינם דואגים לכלל ישראל. יהי רצון שימשיך

מֶרֶן רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה הַגָּאוֹן רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר פֿלֶצִינְסְקִי זְעוּק"ל

[מתוך מכתב המופיע בספר 'זבול יהודה' עמ' נג-נח]

בגלותנו המר היה כמה וכמה פעמים התעוררות, איתערותא דלתתא לקראת קץ הפלאות, אלא שאין הדור היה ראוי לכך, ובדור האחרון היה החפץ חיים זצ"ל מעורר ומתריע וגם אסף אברכים ללמוד סדר קדשים, וגם ידוע שהיה לו חליפות בגדים מיוחדים לקבל פני משיח צדקנו, גם מהגר"א ידוע שאמר כי בהתקרב מלכות הרשעה לטורקיה ילביש בגדים לצאת לקראת מלך המשיח.

והנה ענקים אלו תקנו את עצמם כל חייהם ולא היה חסר רק החליפת בגדים, והכינו את זה בקלות, אבל אנחנו במדרגה שלנו - אוי ואבוי מהיכן נתחיל, מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום. ותסמר שערות בשרי, והנה בר"מ סוף הלכות מלכים איתא לא נתאוו החסידים והנביאים לימות המשיח לא כדי שישלטו בו/ אלא שיהא לבם פנוי לתורה ולחכמתה ולא יהו בהם נוגש ומבטל בו/ לדעת דברת סתומים ולהשיג דעת בוראם. והאידינא דאיכא איתערותא דלעלא וכאן בארצנו הקדושה שנמצאת לעת עתה תחת שלטון חילוני ר"ל הננו רואים נס גדול, שעם כל השקפתם הפסולה ודעותיהם הכוזבות שהם כנחל שוטף, הנה נבקע הנחל השוטף ונמצא בים דרך ובמים עזים נתיבה לשחרר את בני תורה שלא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיהיה לבם פנוי לתורה, ועל זה דוה לבנו, כי אין אנו יוצאים ידי

ארשום לפני ידידי, שזה שנתיחד בתקופתנו האחרונה שזכינו לראות ישועת ה' כאן בארצנו הקדושה וכל מתבונן מכיר בנסים גלויים והשגחה פרטית תמידית להגן עם קטן ודל העומד מול אויבים הסובבים אותה מכל מצר, הנתמכים על-ידי מלכות הרשעה האדירה^[*] [ומי שאינו מתבונן ואינו רוצה לראות הוליוכו אותנו בדרך שרוצה והיה לו מקום לטעון גם בקריעת ים סוף לומר כשם שאנו יוצאים מצד זה כו'] והנה זכינו לחזון בלתי נפרץ - שיבת בנים לגבולם וברכת השנים נתקיים כאשר נבא יחזקאל לאתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו כי קרבו לבוא' כמו דקבעו חז"ל בתפילת י"ח כדאיתא במגילה יז: . ואם כי אנו נמצאים תחת שלטון חילוני

- גם זה ראו חז"ל ברוח קדשם

כדאיתא שם, וכמו שאנו מתפללים, וכפי שנקבעה ברכת השיבה שופטינו אחרי קבוץ גלויות וברכת השנים, וחז"ל ראו כי עדיין ישאר מצב של יגון ואנחה ר"ל, אבל זה התהליך אשר הולך ומתגשם לעינינו. ובסיום השנה נתקיימה 'תכלה שנה וקללותיה' במקצת - 'ופדויי ה' ישובו' - והיה אצלם מהומה גדולה חרב איש ברעהו ונצלו השבויים באופן נס ומופת. והנה בתקופות שונות

[*] הכוונה לבירת המועצות.

המשך דעת תורה

חובתנו ואין ספק שמהשמים מנסים אותנו האם באמת אנו מתאווים שיהא לבנו פנוי לתורה, האם באמת שאיפתנו וכמיהתנו להשיג לדעת דעת בוראנו, ועלינו להתחזק במשנה מרץ, וכל אחד מאתנו צריך להוסיף שעה שמיוחדת על קביעותו מיוחד לשם זה לסתום פי המקטרג נושלא לשמה כעין זה יוכשר לפני הבואר ית"ש] ויש לקבוע שעות בכל יום להתכונן לקראת אהיו לחפש דרכיו ולמעלליו בכל יום, והבגדים שעלינו להכין הם אותן הבגדים אשר החכם מכל אדם אמר בקהלת ט ח' בכל עת יהיו בגדיך לבנים', ויעוין בילקוט שם משל למשלך שזימן כו' טפשים שבהם וכו' ואלו הבגדים משל על נקיות הנפש כדאיתא בש"ת שער שני ע"ש. והמקום יהיה בעזרנו, שנוכה שיקודש שם שמים על ידינו להיות נמנים בין היצורים שנבראו לכבוד השי"ת כמו שנאמר כל הנקרא בשמו ולכבודו בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

המשך דבר המערכת

הרב גפני וימשיכו חבריו לפעול בכל תחום ציבורי למען עם ישראל ותורתו, עד שתאיר ארץ כולה מכבוד ה' יתברך, וכל הרשעה כעשן תכלה.

ואם נחזור לסוגיית הקורונה, אזי האמת חייבת להיאמר, והיא שכלל לא הורגלנו בדרך הלימוד המובילה להסקת המסקנות ההלכתיות המעשיות ביחס למצב. אנו דנים כאן על שאלות של פיקוח נפש, אך כיצד נדע להעריך נכונה את שני הצדדים ביחס לכל פעולה שנגקטת – האם הנוק הכלכלי העצום שנגרם עקב סגירת המשק אין בו גם מימד של פיקוח נפש עבור אנשים מסוימים? והאם הנוק הבריאותי הרגיל עקב שהותם בבית של אנשים במשך כל שעות היום – האם בו לא צריך להתחשב? וכיצד מכריעים איך לנתב את התקציבים – האם לטיפול בחולים או למניעת תחלואה נוספת? מי מבין יושבי בית המדרש עסק בליבון הסוגיות הללו? אפילו בקרב לומדי ההלכה, מי הצליח לנחות להכריע בצורה ברורה בשאלות אלו, אשר אמורות להיות מוכרעות אצל עם ה' על-ידי תופסי התורה? כמה השקענו בשאלות שאחת לאלף שנים אינן באות לידי מעשה, וכמה השקענו בכינונה של מערכת משפטית תורנית המסוגלת לנהל את חיינו כיום? איני יודע היכן בדיוק בנוסח הוידוי שבתחנון עלינו לכוון על התרשלותנו בלימוד התורה על-מנת להכריע בסוגיות אקטואליות, אך באין בררה אחרת, יש להוסיף כל איש בלשונו את הענין הזה, להתחרט ולקבל לעתיד – כשאני לומד את תורת ה', איני לומד רק כדי לדעת כיצד היה הדין לפני אלפים שנה, אלא אני לומד במגמה להעמיד תורה שלמה, הנותנת מענה לכל שאלה שעולה בזמננו אנו!

בית המדרש להלכה בהתישבות
אמונת אי"ש

קול
הַשְּׁבִיעִיו

אזינו ש' יום לחיים אמי' ונצח' אב' ע'פ'ות

שיעורים מיוחדים בסדר הלימוד היומי ברמב"ם הלכות שמיטה ויובל, כפי תקנת מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שלישי"א
לשמיעת השיעורים: 02-9669677 לקבל במייל: bhl.org.il@7 אורך כל שיעור כ-3 דקות.

תקציר המאמרים

בבטחה בעיר קדשנו כאשר יהודים חוששים להתהלך בה במקומות מסוימים. מי יתן ונוכה לראות במנוסתם הבהולה מארצנו לצמיתות, ושם העיר יהיה 'ה' שמה' (ראה סוף ספר יחזקאל).

פעילות נוספת שרוחשת בקרב האגודה כבר זמן רב, וביתר שאת מאז פרוץ משבר הקורונה, היא מחלקת העליה, הגדושה בעשיה מרובה על-מנת להביא את חינו בני הגולה לארצנו. מטבע הדברים, רוב החומר המודפס במחלקה זו הוא בשפה האנגלית, אך בכדי לתת לקורא העברי טעם כלשהו מאותה פעילות קדושה, אנו מביאים כאן את סיפורו של הרב יידי לייבוביץ', אשר זכה לעשות לארץ, וכעת עושה נפשות בקרב יהודי ארה"ב שיעלו גם הם. לרב לייבוביץ' עלון משלו בשפת היידיש, וכבוד הוא לנו לשמש לו כאכסניה. הדברים המובאים כאן **[עמוד כו]** תורגמו ללשון הקודש.

בימים אלו, בעיצומו של משבר הקורונה, מתרחשים גם תהליכים פוליטיים בינלאומיים, ובמרכזם הסכם השלום שנחתם בין ישראל לאיחוד האמירויות הערביות והצהרת ובחריין, וכעת דנים על הסכם עם סודן. בשעת כתיבת השורות רוחשות שמועות שונות על הסכמים עם עוד מדינות, ונראה כי במוקדם או במאוחר התהליך הזה אכן ילך ויתגבר. במאמרו של כותב השורות מובאת התיחסותנו למאורעות מנקודת המבט של יראי ה', אשר לכל אורך הדרך משתדלים לשוות לנגד עינינו את הכוונה האלהית בבריאה, והיא מלכות ה' בציון. לנוכח הבנה זו, מובן כי איננו רואים עין בעין עם הגורמים החילוניים השונים את ההתרחשויות, ורק כאשר יראי ה' יבינו את חובתם לאחוז בשלטון בארצנו, נזכה כי מדיניות תורנית אמיתית תיושם גם בזירה המדינית. יש להדגיש, כי הדברים נוגעים בעיקר

מורנו ורבנו הגאון הגדול רבי זלמן נחמיה גולדברג היה יוצא דופן ויחודי מבחינה זו, שידע להתייחס לכל שאלה חדשה מתוך הסתכלות תורנית רחבה תוך שילוב מופלא של ידיעת המקורות על בורים עם שיקול דעת מעמיק ויכולת לנתח כל מצב ומצב ולהגיע למסקנה הלכתית. בערכו של חודש הרחמים והסליחות איבדנו את אותו ענק, והלכנו דוויים ואבלים אחר מיטתו. זכינו באגודת 'קדושת ציון' לערוך - תוך שיתוף פעולה עם משפחתו הנכבדה של הגאון הגדול - את עצרת המספד במלאות שבעה ימים להסתלקותו, ועיקרי הדברים שנאמרו באותה עצרת מובאים בפניכם בעלון זה. **[עמוד ט]**

מלבד הפן התורני של כינון מלכות ה' והעמדת משפטי התורה על תילם בעידן המודרני, מחובתנו להעמיד את כל צורת האומה על מתכונתה הנכונה, וזאת תוך לימוד מעמיק של המקרא ושל מקורות חז"ל, אשר מלמדים אותנו כיצד עם ה' אמור להיראות במצבו התקני. הרב בצלאל גנז יושב על המדוכה הזו כבר שנים רבות, ובהמשך למאמרו מהעלון הקודם, הוא מחדד ומבאר בפני הקוראים כיצד אומה על אדמתה אמורה להיראות, ומה הועידו לנו אבות האומה, יעקב אבינו ומשה רבנו בכרכותיהם. **[עמוד טו]**

במסגרת פעילות האגודה זכינו להרחיב את מערך הסיוורים בירושלים העתיקה, ובחודש הבא נביא את דברי הרב יהודה גולד, אשר מתאר בצבעים חיים וחדים את התחושות המרוממות שחשו משתתפי הסיוורים בראותם את תהליך שיבת ציון בעיצומו, כשיהודים נכנסים לבתים ברובע המכונה 'מוסלמי' ונאחזים אט אט בעוד ועוד מקומות. מלבד זאת, זכו המשתתפים ליריעות היסטוריות, גיאוגרפיות וארכיאולוגיות רבות ויקרות. לצד זאת, הלב נקע בראותנו את בני השפחה מהלכים

[עמוד ז] לתקומת עם ישראל בארצו.

החודש אנו זוכים גם למאמר של כותב חדש, הרב חיים שרייבר, ובו התייחסות יסודית לאותה סוגיה ידועה של 'שלוש השבועות' תוך ניתוח פרשני ברור של כל שבועה ושל כלל המאמר. שוב למדים, כי התרופה הטובה ביותר להפרכת הסימטאות הדמגוגית ולתרבות הפשקווילים וסתימת הפיות היא פשוט לימוד ענייני ונטול פניות של המקורות, וכפי שאמר לי בנו של אחד מנקי הדעת שבירושלים אשר הלך לעולמו לפני מספר שנים בשם אביו - "אם לא לומדים, לא יודעים!".

[עמוד יט]

במכתב במדור 'קוראים כותבים' נדרש הכותב לשאלת המינוח שמטרידה כה רבים ביחס למושג 'ציונות', אשר כידוע משמש לדברים שונים בהקשרים שונים על-ידי אנשים שונים. מצד אחד, הרי "בחר ה' בציון אוה למושב לו", ואם ה' הוא 'ציוני' - כיצד יתכן שאנו לא נלך בדרכיו הישרות? ומאידך, דווקא שם זה חרטא על דגלה אותה תנועה אשר שאפה להפוך את ישראל לעם ככל העמים, דבר המנוגד לעצם מהותו הלאומית של עמנו. כותב המכתב משתדל לנתב עבורנו דרך במבוכה שיוצר אותו מונח.

[עמוד לב]

הרב אליהו ברים ממשיך כדרכו בהדרכת בני הנעורים - וגם את המבוגרים יותר - במסילתו הטהורה של רבי פנחס בן-יאיר, וכפי שהגדיר רבנו הרמח"ל, כאשר הדברים מקבלים את ביטויים המעשי בדרכי העבודה - באהבת ה' וביראתו, ובכלל - בכל צורת היחס שלנו עם בורא עולם. דווקא בהיותו עלון זה עוסק תדיר בחובתנו כאומה כלפי בוראה - עלינו תמיד לזכור, כי אומה זו מורכבת מיחידים, והרב ברים במאמרו מאפשר לכל יחיד ויחיד למצוא את מקומו הנכון לפני בוראו, וממילא - בשרות האומה.

[עמוד כח]

חודש טוב ומבורך, העורך.

למשמעות הפנימית של הדברים, להבנת התהליך ולמגמה שעלינו להפנות פנינו אליה, הרבה מעבר לעצם ההסכמים.

[עמוד כג]

דבר נוסף שניתן ללמוד מהקורונה הוא זכותה וחובתה של המדינה לתבוע ציות מהאזרח, וזאת למען טובתם של האזרחים עצמם. הרב מאיר גולדמינץ מלמד אותנו במאמרו, כי לא רק בעניינים גשמיים יש למדינה זכות וחובה לכפות על אזרחיה אורחות חיים מסוימים - אלא גם במה שקשור לקיום הברית שלנו עם בורא עולם - זוהי חובתה, ועל כך נצטוונו למנות שופטים כדי שחוקי התורה אכן יאכפו תחת שלטון התורה העתיד לקום בארצנו.

[עמוד כה]

במדור 'דעת תורה' מובאים דבריו המאלפים של הגאון רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל, אשר עורר על חובתנו להודות לה' על כל הטובות שהוא גומל עמנו, ולא נבהל מהמציאות של שלטון חילוני בארצנו, באומרו כי גם זה נצפה על-ידי חז"ל, והכל מתנהל על-פי התכנית של ה', ולא חלילה על-ידי גורם אחר כלשהו.

[עמוד ג]

בענין זה - של ההבנה כי רק ה' מכוון את המהלכים ולא הסטרא אחרא, חלילה, אנו מוצאים לנכון להתנצל מעומק הלב על שגגה שנפלה תחת ידינו בגליון הקודם, בו הובאו דברים משום גאון ישראל רבי יעקב קמינצקי זצ"ל. שם נאמר, כי תחילה סבר הגאון הגדול כדעת האדמו"ר מסאטמר, כי הנצחון בששת הימים היה מעשה שטן, ורק אחר ששמע את הרב איצ'ה מאיר לוינ חזר בו. הדברים נלקחו מספר של אחד העסקנים בתקופה, אך הם לא היו מדויקים, ונכדו של מרן, הגאון רבי יוסף קמינצקי, ראה לנכון להבהיר בפנינו את דעת זקנו לאשורה, אשר מעולם לא הייתה כדעת האדמו"ר מסאטמר. אנו מודים לרב קמינצקי הנכד על הערתו את תשומת לבנו, וכן על דברים נוספים ששלח לנו בנוגע לזקנו ויחסו

בשורה משמחת!

אנו שמחים בואת לבשר לציבור הקדוש על פתיחתה של סדרת שיעורים נפלאים בספר יהושע - ספר הכניסה לארץ, שיימסרו ב'יום' על-ידי חברנו פה מפיך מרגליות הגאון רבי ישראל זידה שליט"א.
לביורים, הרשמה לתזכורת וכד' ניתן לפנות לכתובת shiurim.betanach@gmail.com

התנצלות והבהרה

בענין דעת הגר"י קמנצקי זצ"ל על מלחמת ששת הימים

הייתם צריכים לסמוך על סיפור הדברים שהביא הרב אייזנסון.

ראיה פשוטה שאותו עסקן אגודאי שמסר את הדברים לרב אייזנסון לא ירד לסוף דברי ר' יעקב, אלא הוא זה שפירש על דעת עצמו שר' יעקב היה סבור כדעת האדמו"ר מסאטמר היא ממה שעוד בשנת תשי"ז - אחרי מבצע קדש - כעס מאוד ר' יעקב על דברי האדמו"ר והכריז בישיבת 'תורה ודעת' שהוא חולק עליו.

ועוד, הועידה הארצית של אגו"י תמיד מתקיימת בנובמבר - זאת אומרת כמעט חצי שנה אחרי מלחמת ששת הימים, ואילו אני יודע שדודי ובן דודי היו אצל הסבא אחרי המלחמה והסבא אמר שהרבי מסאטמר טועה - עי' בדברים המצורפים להלן.

בתקוה שהדברים יתוקנו, יוסף קמנצקי

עד כאן מכתבו של הרב קמנצקי למערכת אודות מה שהבאנו ב'דעת תורה' האחרון. להלן נביא במספר הערות ממוספרות דברים נוספים אותם שלח לנו הרב יוסף קמנצקי מפנקס רשימותיו האישיות, כאמור, ובהן מספר עובדות ביחס לסבו ודעתו על המציאות שלנו כיום בארץ נחלת ה' -

1 בכ"ד שבט תשע"ט שוחחתי עם בן דודי הרב ר' יצחק שורין שליט"א ודיברנו על ההספד שהספיד ר' יעקב על הסאטמר רב [הגאון ר' יואל טייטלבוים זצוק"ל נפטר בכ"ז אב תשל"ט, וההספד הזה נאמר שבוע אח"כ בג' אלול בשעת הקמת המצבה בבית החיים שבמונרן]. הוא אמר לי שזידי אמר לו ולאביו כשנסעו לווייליאמסבורג אחרי מלחמת ששת הימים, שהוא דיבר בישיבת 'תורה ודעת' ואמר, שהסאטמר רב לא שם לב לדבר אחד - **שהקב"ה כל יכול ולא צריך לשאול אותו אם לעשות נסים ונפלאות**

במדור "דעת תורה" בגליון מנחם אב הובא סיפור אודות הגאון הגדול רבי יעקב קמינצקי, מגדולי עולם התורה בארה"ב בדור הקודם. הסיפור הובא מתוך ספרו של הרב דניאל אייזנסון 'דעת תורה', כפי שסופר לו על-ידי הרב גבריאל בער. לפי המסופר שם, הגר"י קמינצקי סבר תחילה כדעת האדמו"ר מסאטמר, שהנצחון במלחמת ששת הימים לא היה אלא מעשה שטן, והוא חזר בו בעקבות דבריו של הרב איצ'ה מאיר לויין בכינוס, שלא יתכן לייחס את השואה לקב"ה ואילו את הנצחון בששת הימים לשטן.

נכדו של הגאון הגדול, הגאון רבי יוסף קמנצקי ביקש להאיר את עינינו ולהביא גרסה מתוקנת לדברים, ולפיה מעולם לא סבר זקנו כדעת האדמו"ר מסאטמר, ודברים בלתי-מדויקים נמסרו לרב אייזנסון. אנו מודים לרב קמנצקי על הערתו החשובה, אשר אכן עולה בקנה אחד עם כל מה שאנו יודעים על דרכו והשקפתו של זקנו הגאון. לצד הדברים הוא אף שטח בפנינו עובדות נוספות, המלמדות על כלל השקפתו של הגר"י קמינצקי ביחס למאורעות התקופה. כולנו תקוה, שלא תצא עוד תקלה מתחת ידינו, ונשתדל להבא לברר עד היכן שידינו מגעת גם על סיפורים המובאים בתוך ספרים מודפסים בטרם נעלה את הדברים על הכתב.

להלן דברי הגאון רבי יוסף קמנצקי שליט"א -

לכבוד אגודת 'קדושת ציון' שלום וברכה,

ראיתי מה שנכתב על סבי ר' יעקב, כאילו הוא מתחילה הסכים עם האדמו"ר מסאטמר ואח"כ חזר בו.

אולם אני כבר מסרתי לכם גרסה אחרת מן הדברים [תובא לקמן אחרי המכתב בהערות 2], ולא

3 מתוך מאמר "משימות חינוך בעידן מרד בני הנעורים" התפרסם בספר "אוצרות של חינוך - מעשי חייה" (כ"ב תשע"ב, ח"ב עמ' ערה-רעח), מתוך שיחה של רבנו באידיש ותורגמה שם לעברית -

"...היום, לאמיתו של דבר, קל יותר לומר: 'אתה בחרתנו מכל העמים'. העולם כולו מעניק לנו 'חס מיוחד': הנשמע אי-פעם בתולדות עמים, כי עם יצא להגנתו, וזכה לניצחונות מופלאים ויידרש לוותר על כל הישגיו, ועוד יואשם על ימין ושמאל!?"

4 כוונת רבנו למלחמת ששת הימים בין כ"ו באייר עד ב' בסיון תשכ"ז, שהמדינות הערביות הסובכות את מדינת ישראל החלו בתוכנית להשמדתה, ובמלחמת מנע תוך ששה ימים זכו לניצחונות מופלאים וכבשו שטחים רבים, ואח"כ דרשו אומה"ע שיוותרו על כל ההישגים הללו, והאשימום בתוקפנות].

4 מתוך 'אמת ליעקב' (על י"ן מהללס קה הערה 74): רבנו היה תמיד אומר שכמעט חצי מיליון יהודים נשארו בסוף מלחמה"ע השניה במחנות העקורים על אדמת גרמניה תחת השלטון הצבאי של בנות הברית, ואם לא היתה מדינת ישראל קמה היו רובם ככולם נשארים שם, ובגלל המחסור הגדול של גברים עקב המלחמה היו הגויות מוכנות להינשא ליהודים אלו. השיג והשיח דאז על הקמת מדינה יהודית הוא זה שמנע מהם מלהיטמע בגוים" - וע"ע ב'אמת ליעקב' (עמ' ס' פ"ג הערה 17), וז"ל -

"...עוד הוסיף רבנו בכמה הזדמנויות, שכן עלינו להבין גם את הקמת מדינת ישראל בימינו, שלאחר החורבן הגדול והיאוש שנאחז בקרב שארית הפליטה, וכן לאור מצבם הנואש והאבוד של יהדות רוסיה, סיבב הקב"ה את הקמת המדינה כדי לחזק את הזהות היהודית ולקיים את הקשר שבין יהדות הגולה וכלל ישראל".

עד כאן מספר עדויות מהגאון רבי יוסף קמנצקי אודות זקנו הגר"י קמנצקי זצ"ל מתוך רשימותיו, ובפנקסו יש עוד הרבה, אלא שדברים רבים אינם סדורים עדיין, ועוד חזון למועד. ■

להצלת בני ישראל בארץ ישראל. ואני אמרתי לו ששמעתי מהדוד של גיסי רבקה [טייטלבוים] קמנצקי, אברהם משה גוטליב ז"ל [שאשתו טייטלבוים דודתה של רבקה], שלמד בשיבת 'תורה ודעת' בהיותו בחור בן 16 בזמן מבצע סיני [מבצע קדש] בתחלת תשל"ז בהגיעו מאורוגווי כדלהלן: הוא נשאל ע"י אחי הרה"ג ר' ראובן קמנצקי - האם אתה זוכר אי פעם שר' יעקב כעס בשיבה? והוא ענה: ועוד איך! היה זה במלוח מלכה בחדר אוכל של הישיבה ור' יעקב הגיע [הוא היה אז אלמן ולכן בא לישיבה לאכול מלוח מלכה] והבחורים דיברו שבסעודה שלישית דיבר הסאטמר רב, שזה מעשה שטן הצלחת הציונים, כי אין הקב"ה עושה נסים לרשעים. ור' יעקב כאשר שמע זאת כעס ביותר ונתן דפיקה על השולחן - ח"ו שזה מעשה שטן. הקב"ה ברוב רחמי עשה ישועה גדולה לאחינו היושבים בציון. והכריז שיש מספיק עהרליכע אידען בא"י שהקב"ה יעשה בשבילם נסים [אפילו שזה דרך הציונים - י.ק.].

הרב ר' יצחק שורין אמר לי מהדוד שלו ר' אהרן סולובייצ'יק משיקגו [אשתו - עלא - היתה אחות של אביו ר' ישראל] שהראיה שהקב"ה שולח ישועה ע"י רשעים היא מארבעת המצורעים שגילו שהמצור על שומרון הופסק, והם - גיחזי, שאין לו חלק בעוה"ב, ובנוי - היו השלוחים של מקום להושיע את העיר מן הרעב.

2 בקונבנטשון [הועידה השנתית של אגודת ישראל בארה"ב] אחרי ששת הימים דיבר הרב רודרמן - "תן לי יבנה והכמיהה", מאוד נגד המדינה, שאין צורך בכיבוש שטחים ובירושלים וכו', העיקר זה התורה, שבזה המדינה לא עוזרת, ואחרי דיבר אחד מהאדמור"ם בחום על מדינת ישראל, ואחרי רבינו ניסה לגשר שלא תהיה מחלוקת כנגד הרב רודרמן, אבל יצא די אנטי-ציוני, ואחרי דיבר ר"מ לויך והשוה את ישיבתו בגיטו ורשה לעומת ישיבתו במקלט בירושלים, אבל עתה לא נכחדו מלינוני יהודים - האין זה יד ה'? והיה נראה כאילו הולכים לקראת פילוג החסידים והמתנגדים, אבל באותו רגע אמר המנחה, שקיבל זה עתה פתק מרבנו [הגר"י קמנצקי זצ"ל] וביקש להקריא שרבנו חזר בו ממה שאמר, ז"א שהוא מודה לר"מ לויך.

נהי ומספד על מרן הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל

תמצית הדברים שנאמרו בעצרת השבעה שערכה אגודת 'קדושת ציון'
כפי שנערכו על-ידי מערכת העלון

הרב הראשי לישראל וראש אבות בתי הדין הגאון רבי דוד לאו, הגאון רבי מרדכי אויערבאך גיסו של הנפטר, ועוד. המעמד שודר באתרים שונים, וצפו בו כשידור חי מעל רבבה של יהודים, וכשידור חוזר, הרבה יותר משתי רבבות!

לאור הקושי הגדול בארגון אירוע מסוג זה תוך זמן קצר ובאמצעים הדלים העומדים לרשותנו, נאלצנו להתחייב על סכומים לא מבוטלים, בין השאר עבור דברים בלתי צפויים שלא היינו מוכנים אליהם מראש. הציבור הקדוש נרתם בעין יפה עד כה, אך עדיין חסרים לנו כמה אלפי שקלים על-מנת להשלים את ההוצאות. כל מי שיעזור - יבורך מפי עליון, וזכות הגאון הגדול תגן עליו.

להלן תמצית ההספדים. ניתן לראות את האירוע בשלמותו באתר קדושת ציון.

אגודת 'קדושת ציון' קבלה בהלם ובתדהמה את פטירת מורנו ורבנו, גאון ישראל הגרז"נ גולדברג זצ"ל, אשר נועצנו בו רבות וזכינו להתחמם לאורו איש איש לפי דרגתו. הייתה זו זכות עבורנו לארגן את ההספד במלאות השבעה, והתנאים הקשים של תקופת הקורונה אתגרו אותנו לאלתר פתרונות יצירתיים, אשר יאפשרו את קיום המעמד תוך מתן הכבוד ההולם לנפטר.

כהרגלו להיות ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, זכינו שעמד לצדנו הגאון רבי מרדכי שריקי, ראש מכון רמח"ל ומגדולי רבני האגודה, אשר כמו תמיד ניאות בטוב עין ובחביבות להעמיד לרשותנו את בית מדרשו החשוב והמפואר בשכונת הרנוף בירושלים.

פעילי האגודה ורבניה

עמלו סביב לשעון, ובסופו של דבר זכינו לגלריה מכובדת של רבנים בראשות הראש"צ ורבה של ירושלים הגאון רבי שלמה משה עמאר,

**הראשון לציון ורבה של ירושלים הגאון
רבי שלמה משה עמאר**

מיום שנודע שחלה, לא הפסקנו להתפלל, כמו כל בית ישראל. אבל נגזרה גזרה והעולם נשאר שמים. בשנים האחרונות זכיתי להכיר אותו,

ביחד עם המשפחה הנכבדה מאד את הסתלקותו גאון ישראל, אשר רק ענוותנותו הגדולה השתוותה לגאונותו העצומה - גדול מגידי השיעורים בעיון, פוסק הדור, גדול הדיינים, הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל. הן בגאונותו והן בענוותנותו היה לתלמידו וממשיך דרכו המובהק של חמיו גאון ישראל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. בניגוד למקובל היום, כשכל אחד נקרא 'גאון' - לגבי הנפטר שאנו מספידים התואר היה אמתי. לא היה שייכת לגביו השאלה אם סיני עדיף או עוקר הרים עדיף, משום שזכה לשתי המעלות גם יחד. זכיתי לרדון עמו בשאלות רבות ברפואה והלכה. אציג מעט מפסקי ההלכות בענייני רפואה והלכה שטרם פורסמו, הוא צלל לתוך כל הפרטים - בענייני פוריות, פונדקאות, היתר עגונות על סמך די.אנ. איי ועוד.

הרב הראשי לישראל וראש אבות בתי הדין הרבניים הגאון רבי דוד לאו

אנו נאספים בתום שבוע להסתלקותו של מורם ורבים של דיני ישראל, אשר במשך עשרות שנים הרביץ תורה לאלפים ולרבבות, הגאון הגדול רבנו זלמן נחמיה גולדברג, שכיתת רגליו בצניעות ובענווה ומתוך עמקות של תורה הרביץ

הגאון רבי מרדכי שריקי ראש מכון רמח"ל ומרבני אגודת 'קדושת ציון'

מדובר בענק שבענקים שענה לתשובות מכל קצוות תבל. בזוהר הקדוש מדבר ר' שמעון ברי-יוחאי על מיעוטם של "מחצדי חקלא" - אלו שיודעים לקצור את השדה, להביא לעם הלכה פסוקה. "ויהי דוד משכיל וה' עמו" - אומר הרמח"ל בתיקונים חדשים - הלכה עמו, הוא מצליח להביא תבואה לעם. הצדיק הזה שאנו עוסקים בו - הייתה הלכה עמו, השדה זה השכינה, זה כבוד ה' בעולם. הכוונה האמתית היא להרבות כבוד ה' בעולם, והוא זכה בכלה - תורה תמימה שהתחבר אתה, עזב את הכל ורצה רק להרבות כבוד שמים - אז ה' עמו, אז הוא זוכה לסייעתא דשמיא, כמו בועז שברר את ההלכה של "מואבי ולא מואבית". השופטים שמורים את ההלכה לאמתה של תורה מביאים את המלכות. על-ידי הברור הזה ודאי תתגדל מלכות בית דוד במהרה בימינו, בזכות הצדיקים האלו.

הרב פרופסור אברהם שטיינברג ראש מערכת האינציקלופדיה התלמודית

כל בית ישראל, ביחד עם מערכת האינציקלופדיה התלמודית, מבכים מרה

כעת אבדנו דמות מיוחדת זו, על זה ראוי לבכות, כי חסר לנו מי שישפוט את שאלותינו בהבנה נכונה, את מי שבדרכו הגדיל וחיבב את תורת ה' מתוך נאמנות מלאה אליה, מתוך העמדת משפט התורה כהלכתו, עמד ואמר את דבר ה'. היה לו כשרון עצום, אך זה לא רק כשרון. שאלתי אותו

פעם כיצד הגיע לידיעה כזו, והוא אמר שתמיד הוא חוזר על גמרא עם רש"י והרא"ש בכל הזדמנות - בין גברא לגברא, בכל הזדמנות, תמיד היה לומד בהילוכו, הדברים היו מובנים אצלו בכירור גמור. הלימוד היה לעיניו כל הזמן, הוא איבד כלום. אין מילה בר' עקיבא איגור שלא ידע היטב, קצות, נתיבות, שב שמעתתא, הכל. היה לו סדר מופלא בלימוד, חיות בלימוד, חיים של תורה, בד בבד עם צניעות, ענווה, הליכה בצדי הדרכים. הוא היה ממוסרי התורה וההלכה. הייתה בו סייעתא דשמיא בפקס.

כולנו צריכים ללמוד מהגאון ר' זלמן נחמיה, אף שהיה בעל כשרון עצום - הוא היה מושלם במידות, בחסד, בתורה, בהכל, כי הוא מימש את היכולות שלו. כל אחד לפי דרגתו חייב ללמוד ממנו ולממש את יכולותיו, וכך לקדש את שם ה'. יהי רצון שיתפלל שיהיה מליץ יושר על כלל ישראל.

תורה בישראל. רבנו הסתלק בערב ראש חודש אלול, ובערב פרשת שופטים, שם נצטוינו 'צדק צדק תדרוך', וכן נצטוינו על מינוי הדיינים. כתוב בספר 'שב שמעתתא', שחז"ל מדגישים כי מינוי הדיינים הוא הדבר המשמעותי עוד לפני קיום הדין. ולכאורה הדבר לא מובן, הרי כל עצם

מינוי הדיינים הוא כדי שהדין יתקיים. אלא שיש כאן מסר גדול, אותו לומד הרמב"ן, שניתן ללמוד מהחילוק בין מעשה הפיכת סדום למעשה פלגש בגבעה. אמנם יש הקבלות רבות בין המקרים, אך יש חילוק אחד מרכזי, שבגללו סדום נהפכה ואילו שבט בנימין בסופו של דבר ניצל. החילוק הוא שבגבעה היה משפט, האנשים היו חטאים ורעים, אבל המשפט היה משפט התורה. בסדום החוקים עצמם היו רעים, היו מעוותים, ולכן לא נענשה גבעה כפי שנענשה סדום, על-אף ששניהם התיחסו באכזריות אדירה כלפי אורחים. כמה חשוב ההחוקים יהיו ישרים! זה יכול להציל את העיר כולה! כשהחוקים טובים, ניתן לתקן. מעתה מובן מדוע הדגיש הכתוב את מינוי הדיינים, וכן חז"ל אמרו "כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבם על אדמתם, וכן מובא ברש"י על הפסוק. כשיש בינינו דין כשר, יש סיכוי לישראל לעלות ולהתעלות.

חכם יש יחודיות, שלוה אין תחליף. היה מאד בולט היחוד שלו, שעליו באמת מתאים לשאול - מי יתן? מאז שהתלמיד חכם הזה נכנס לביתנו, ראינו עליו תופעה מאד יחודית, האיש הזה למד תורה לשמה, כפי הנה"ח, שלומד תורה לשם התורה בלי שום חשבון אחר, כי כזה הוא היה כל ימיו, לא לשום תועלת, לשום דבר. סגנון לימודו היה בלי שום הנחות מוקדמות, בכל דבר לחשוב מחשבות נקיות ולדרת לעומק הדברים, עד אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בכל התורה שאין דוגמתו

הגאון רבי יואל שוורץ ראש ישיבת 'דבר ירושלים' ומרבני אגודת 'קדושת ציון'

הנביא ישעיהו אומר - "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (ישעיהו נז ב). אנו נמצאים בשעה קשה בהיסטוריה, לא הייתה מגפה כזו מעולם שמקיפה את כל העולם כולו. אנו נמצאים בחודש אלול לפני ראש השנה. מיד בתחילת

מורי ורבתי, לפני שבוע אבדנו את גדול ישראל, אשר היה מכון דרכם של ישראל במשפטי התורה בדרך אמת במשך עשרות שנים, מי שהיה מעמיד דיינים, היה מעמיד רבנים, היה מעמיד יראי לדבר ה', מלמד תורה בכל מינה בארץ הקודש, במיוחד בדיני חושן משפט שהם סבוכים וקשים, וכן בשאר עניינים - תמיד דמותו הלכה אל מול המחנה להורות ולהדריך בדרך הנכונה.

שמצאנו את התכלת, הלכתי לגדולי ישראל לשאול, לא רצו לשמוע אותי. בניתי עליו כל הזמן. אני עסוק עם בני נח, שאלות לא פשוטות. סמכתי עליו, והוא איננו. הכאב גדול מאד, הכאב של כלל ישראל עוד יותר גדול. הוא לא חשש להתעסק בשאלות משונות כביכול. לא זכיתי

ללכך את השאלה האחרונה אתו. הרופא אסר עלי לצום בתשעה באב. התחלתי לעיין בשאלה, וראיתי שכלל לא פשוט שמותר לצום בזמן הזה! האם יש רב שיתיר לחולה לאכול כרגיל ולא כמו שכתוב בשו"ע – רק לחם ומים? אין את מי לשאול היום. הנביא אמר שעוד ישבו זקנים וזקנות בחוצות ירושלים. לא מזמן עשו בבית הנשיא קבלת פנים לאלו שהגיעו לגיל 100. באו 400 איש מירושלים. מה זה "משענתו בידו"? היום יש הליכונים וכו'. ילדים וילדות משחקים ברחובותיה. זה משנה את הדין? אלו שאלות שצריך לשאול. היום ירושלים יותר גדולה מפריז בשטח. "קדושת ציון" עוסקים קצת בשאלות האלו. הוא היה הרב של כולנו. אין את מי לשאול יותר. אני רוצה להתנחם. ה' יעזור שהדור הבא ידע להתמודד עם כל השאלות האלו. יש שלושה שופרות. יש שופר כשר, ויש שופר פסול. מי ששומע את השופר באלול ולא מתעורר – מביאים לו שופר פסול, של הסירנות של האמבולנסים. יהי רצון שנזכה לשוב בתשובה שלמה ואמתית.

אלול לקח לנו הקב"ה השנה את הגאון רבי זלמן נחמיה. אין איש שם על לב. צריך לדעת שצדיקים מכפרים. מי יודע מה היה קורה, על מה כיפר.

אמנם, באלול עלינו לבוא לידי מחשבה. ר' ישראל מסלנט פתח לנו צוהר להבין את ירידת הדורות. כולנו מכירים את אגרת המוסר – "לפנים בישראל..." – כבר במילים אלו רואים שיש הבדל בין הדורות. על-אף זאת, אין להתיאש, כי אמר קהלת "אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זאת". הגמרא בערובין נג מדברת על כך שהבדלי הדורות מתבטאים בלב. העיקר אצל רבנו היה העמל בתורה, הלב. לא הכשרון. אם לא מנצלים מתנת שמים, אין כלום. כתוב "חכמי לב" – לא די להיות בעל כשרון, יש להפנים, לחיות את הדברים. אם לא מפנימים את הידיעות, זה כלום. מה זה "בן תורה"? הוא והתורה מתמזגים ביחד.

ידעתי בחייו, כי יש על מי להשען. כל דיני רבו מובהק יש לגדול הדור. כשיש אליהו בדור, יש בני הנביאים. היום זה לא אותו דור כמו שהיה כשהגאון היה חי. בשנים עברו היה לי מעט מגע אתו, אבל דרך הנכד שלו היה לי צינור אליו. ועכשיו זה נסתם. אבל יחיד יש לי כאן. יש כל-יך הרבה שאלות הלכתיות שאף אחד לא עונה עליהן, והוא ידע לענות! כמו שאמר הרב שטיינברג קודם. הלכתי בקשר לתכלת לגדולי ישראל, מצאו את התכלת, לכאורה נראה

הבקיאות והעיון, היה בו הכל – אבל מה שאנו רוצים להדגיש זה שהתורה תהיה כלי אומנותנו בעולם הזה, שנדע לפסוק בכל שאלה ושאלה. בקרוב נוציא חוברת בנושא דעת רבותינו על מדינת הלכה, על חיים יהודיים שלמים שיהיו כאן בקרוב, וצריך לקחת מרבנו הגדול את כל היכולת הזאת להכנס לעובי הקורה, לדעת את התורה ולחבר אותה אל המציאות. תורתנו תורת חיים, היא לא מנותקת, חלילה, מהחיים. מה שזכינו להתחמם לאורו – זכינו, מכאן ואילך – זה מוטל על כל אחד ואחד מיושבי בית המדרש, שהתורה תתן לנו פתרונות לכל השאלות. אנו מודים למשפחה הנכבדה ששתפה פעולה בקיום הכנס הזה, לגאון הרב מרדכי שריקי בעל האכסניה שהולך אתנו שנים רבות ובטוב לכו העמיד לנו בית מדרש מפואר זה, ויהי רצון שנוכה להתחזק ולהתאמץ לקחת את הלקחים העולים מכאן ולכונן את מלכות ה' כעם בארצו.

הגאון הגדול ר' מרדכי אויערבאך גיסו של הגר"ז

תלמיד חכם שמת – מי יתן לנו תמורתו! והלא כתוב – כששקעה שמשו של זה זרחה שמשו של זה, אבל לתלמיד חכם יש יחודיות, שלזה אין תחליף. היה מאד בולט היחוד שלו, שעליו באמת מתאים לשאול – מי יתן? מאז שהתלמיד חכם הזה נכנס לביתנו, ראינו עליו תופעה מאד יחודית, האיש הזה למד תורה לשמה, כפי הנה"ח, שלומד תורה לשם התורה בלי שום חשבון אחר, כי כזה הוא היה כל ימיו, לא לשום תועלת, לשום דבר. סגנון לימודו היה בלי שום הנחות מוקדמות, בכל דבר לחשוב מחשבות נקיות ולרדת לעומק הדברים, עד אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בכל התורה שאין דוגמתו, וזוכה לדברים הרבה – אפשר לפרש שהתורה שלו מתרבה, כי לא מובן מאיפה לקח את כל הכוחות ואת הזמן להרביץ

הרב יהודה אפשטיין יו"ר אגודת 'קדושת ציון'

אמרו רבותינו – "והחי יתן אל לבו". אנחנו מתאספים כאן גם בשביל להספיד ולא להתעצל בהספדו של חכם, אך גם כדי להביץ את המסרים העולים מחייו. שמעתי מאחד החברים שהיה קרוב אליו ודיבר אתו על פסיקת הלכה – זה היה כחו הגדול, שהיה לו כח הפסק. זה כח מיוחד, כמו שהמהרש"א מבאר על הגמרא שמדברת על הפסוק "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב", שהיו בתי מדרש מיוחדים לפסיקת ההלכה. גם חמיו מרן הגרש"ז אויערבאך היה כזה, שלא ברח מפסקים, אלא חיפש לברר כל נקודה גם בשאלות החדשות. והוא אמר לאותו חבר – בעיירה קטנה צריך רב בסדר גודל קטן, בעיירה גדולה צריך רב בסדר גודל גדול, במדינה כמו שיש היום – צריך רב בסדר גודל אחר לגמרי. אחר שחזרנו לארצנו ואנחנו שוב חיים כאומה, חייבים שלימוד התורה ופסיקת ההלכה יהיו בהתאם. שחושן משפט של

מדינה יהיה אכן חושן משפט שמעמיד אומה שלמה, ששמירת שבת תהיה שמירת שבת שלא מבוססת על גוי של שבת בכל מקום, שנעמיד על כנם את סדרי קדשות וטהרות, וכפי שרבנו החזון איש העמיד את סדר זרעים. הגאון ר' זלמן נחמיה ידע איך להתמודד עם כל השאלות ועם החידושים הטכנולוגיים, ואף בשנים האחרונות אחר שהגיע לגבורות – תמיד היה מתעדכן, כשכל פרט יכול לשנות את הפסק.

אנחנו ב"קדושת ציון" שאלנו אותו בדיני ממונות, שאלות על תרומות וכו', הוא תמיד ירד לעומק הנקודה, הוא יחסר לנו מאד. מה שצריך לקחת מכאן חוץ מההתמדה העצומה שאין צורך לדבר להכביר במילים, השילוב של

על כל שיטה בראשונים לא במושגים של הדור שלנו. אז הוא ידע שהוא צדיק, אבל הגאונות שלו - הוא חשב שזה פשוט, אם לומדים וחוזרים אז יודעים... הוא אמר - אנחנו בדור שה' משפיע כזה שפע, לא נשאר לעשות כלום חוץ מללמוד.

על סבא מתאים מאד לומר 'כשרפת בית אהינו' - חיבת הקדש שהייתה לו, קודם כל ללימוד קדשים, כמה היה מתגעגע לביהמ"ק, אפילו שכל דבריו בהצנע, אבל כשדיבר על ביהמ"ק, על קורבנות, העיניים שלו היו בורקות, האווירה של הצער שהיה בבית בת"ב כל שנה היה של צער נורא, כמו שאנחנו הרגשנו עכשיו עם המיתת צדיקים הנו. סבא רצה להיקבר בהר הזיתים, תמיד היה מתאמץ לראות את רצפת העזרה, עכשיו נמצא מול מקום המקדש ורואה כל הזמן את רצפת העזרה... לא האמנו שלא יראה בחייו את בנין ביהמ"ק.

תורה, לענות בכל העולם ולשבת בבי"ד וכו' והכל בקלות כזאת, אין דוגמתו. 'ומגדלתו ומרוממתו' - שמעתי ממנו, מה ההבדל בין קטן לגדול? קטן רואה מרחב קטן, וככל שגדל רואה בהיקף גדול יותר. אם רוצים לראות מה האיש, אפשר לראות בספר שהוציא לאחרונה - "נתיב מצוותיך". בעשרות השנים האחרונות לא יצא ספר עם כזו מקוריות וכזה מרחב, כי נתקיים בו 'מגדלתו' - ראו את הגדלות בענווה שלו שלא מצויה, כי על הכל היה מסתכל מעבר למציאות הקטנה הזאת, וכן הלאה. 'נקרא רע' - אהוב בצורה לא רגילה, וכל מה שכתוב במשנה... נקודה אישית קטנה - לת"ח יש חדרים ויש חדרי חדרים, החדר שלו היה פתוח לכולם, אבל את החדרי חדרים שלו הפנימיים - זה לא הכירו, שם היה קדושה שאיש כמעט לא יכל להיכנס, הטהרה והנקיות, זה מה שנותן, מה שנתן לו להיות ממרכיצי התורה הגדולים.

באלול יש משל של המלך בשדה, תמיד יש משרתים וגבאים וכללים איך מתעסקים, אבל באלול המלך בשדה בבגדים פשוטים, מאן מלכי - רבנו. סבא היה המלך בשדה, לא היה הבדל בין גדול בגדולים, לקטן בקטנים, כל אחד היה מתעניין במה שמעניין אותו, ילדים קטנים נגשים ושואלים, ובאותה רצינות ואותו מאור פנים, היה משיב בכל הרצינות, ואחרי זמן היה מתעניין מה היה בסוף. אין לנו את מי לשאול ואין מי שיענה.

נכדו - הרב חיים אינהורן

גם בחייו של סבא היה צריך סיעתא דשמיא מיוחדת לדבר עליו, וכאשר מדברים עליו בלשון עבר, זה בלתי אפשרי. התחושה היא - שקולה מיתת צדיקים כשרפת בית אהינו, הרי חי בתוכנו, שכן, בלתי נתפס איך להמשיך את החיים, זה היה החיות מסביב, את הגאונות של סבא כולם ידעו, אבל את הצדקות שלו, שלא היתה

במושגים שלנו, לא כל כך הכירו... אומרים על הח"ח שהתפלל בענוותנותו שלא ידעו את גאונותו, אבל שהוא צדיק - זה הוא לא ידע. מעין זה היה אצל סבא, רק הפוך, הרי היה פוסק עצום, כל הרבנים ידעו שכשיש שאלה שצריך כתפים רחבות - ידעו את הכתובת. הוא ידע בדיוק במה הוא מקל לאחרים, ולמרות זאת לעצמו החמיר עד הקצה האחרון, הקפיד

בְּתִירַת תְּכֵלֶת, מצוות ציצית בשלמות!

הגה"צ רבי שריה דבליצקי זצ"ל
גם אני הולך בט"ק במורקס.
בברכה והצלחה ש. דבליצקי

הגאון רבי יצחק שלמה זילברמן זצ"ל
...ולעצם הענין, אני עיינתי בעניין התכלת יותר משנה... ואני משוכנע
בוה בודאות גמורה שהדבר יצא מוגדר ספק... והולאי ואחרים ג"כ היו
משקיעים בוה עיון כל הצורך. בכבוד רב יצחק שלמה זילברמן

עוד אין לך תכלת? מקבל עוד היום וקבל ססטו!
קו מקבל - קו מילד וסוויס

0799-1000-65 | **זוכרתם** | יואלי - יזכיר - ששוי

ארץ תורתנו או תורת ארצנו (ב) הרב בעלאל גנז

התורה וקיום המצוות על כל דקדוקיהן לבין ישוב א"י.

לצורך אתגור העניין, נעמיד מספר שאלות.

ראיתי בזמנו בספר שנכתב על אחד מגדולי הדור זצ"ל, שפעם באה בפניו שאלה כדלהלן – אברך שעמד להכניס את בנו בבריתו של אאע"ה שאל את אותו גדול, האם לא עדיף שיערוך את הברית מיד לאחר תפילת שחרית מוקדמת וישב לסעודה מצומצמת ומהירה, כך שיספיק להגיע לסדר א' ולא לפגוע בסדריו ולהמנע מביטול תורה של כמה וכמה לומדים? תשובת הגדול הייתה, שלא ישנה ממנהג עם ישראל. ונשאלת השאלה, מדוע בעצם האברך אינו צודק, האם לא פשוט שלימוד תורה כנגד כולם, שילמד מתוך שמחה והודאה על כל הטוב – דוחה סעודה גשמית של בשר ויין?

או שאלה נוספת – מדוע ביום שמחת תורה, כדי להראות את גודל חיבתנו ומהויכותנו לתורה, לא נשב ונלמד מכניסתו ועד צאתו, במקום 'להעביר' את היום בריקודים???

או בכל חג, שההלכה הפסוקה ברמב"ם (הג"י יו"ט פ"ו הלכ"ט) היא ש"י... ואחר חצי היום מתפללין תפילת המנחה וחוזרין לבתייהם לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה" – האם הנהגה זו מסתדרת לנו עם הכלל, ולפיו כל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה? האם מצטיירת לנו הנהגה כזו המתוארת ברמב"ם עם מה שאנו יודעים על הנהגותיהם של הגר"א ורע"א או הח"ח?

אלא שלאמתו של דבר, על-מנת להבין את הנושא לאשורו, צריך לפני הכל להבין שישנן כאן מספר סוגיות.

למאמרנו הקודם מגליון מנחם אב תש"פ היו תגובות מגוונות. נביא חלק מהן ונתייחס אליהן.

"כיצד יתכן, שאתה מעמיד ערך כל שהוא מעל הערך של לימוד תורה? הרי כל המצוות אינן שוות-ערך לדבר אחד מן התורה?! כך שעם כל חשיבותה של א", לימוד התורה הוא מעליה ולא ידחה מפני מעלתה, תהיה חשובה ככל שתהיה. וכי מה אתה רוצה, שנעזוב את הכלל ונעבור לקיבוץ?".

ובכן, יש צורך לעשות סדר בדברים ולהעמיד כל דבר במסגרתו הראויה לו.

ראשית לכל נדגיש:

ודאי שאין בכוונתנו להחליש או להמעט אפילו כחוט השערה מלימוד ועמל התורה או לפגוע במפעל האדיר של הדור האחרון, שהוא ה'כוללים' הנפוצים בכל תפוצות וקהילות ישראל. ובפרט בדור זה, שאמנם זכינו בו לחסד ה' עלינו, שהחזירנו למקום אליו כלו עיניהם של אבותינו שהיו משלמים כל הון להיות במקום בו אנו נמצאים, ולראות איך שהתורה חזרה וקבעה את מרכזו באה"ק, הארץ בנויה על כל טוב, נותנת פירותיה בעין יפה בבשורת הקץ המגולה תחת שהארץ הייתה חרבה ושמהמה. אמנם מצד שני, כמעט 'צרו צעדינו מלכת ברחובותינו' נויש להדגיש שמצב קשה זה אינו נחלתה של א"י יותר משאר תפוצות ישראל בין הגויים, ששם המצב קשה הרבה יותר לאין ערוך, וה'כוללים' מהווים אי של שמירה ביים סוער לאברך צעיר לא רק כאפשרות לבנות את ביתו וכל חייו בהמשך על אדני התורה, אלא גם כשמירה והגנה מרוח סועה ומסער.

כוונתנו כאן אינה אלא ללבן את עניינה האידיאלי של ההתאמה וההשלמה בין לימוד

[א]

במאמרי הנ"ל לא נכנסתי לסוגיה זו, ועוד חזון למועד בעז"ה.

סוגיה אחת היא היחס שבין תורה ומלאכה, האם המלאכה היא כורח שהמציאות מחייבת כשאין ברירה, אבל ברור שהאדם נברא רק על-מנת לעסוק בתורה ותו לא, אלא שאם לא זכה [נאוולי בגלל הטא אדם הראשון] הוא נאלץ להתעסק גם בפרנסה. אבל לולי זאת, פרנסה היא רק כורח, ולמעשה - קללה.

הסוגיה שעסקנו בה היא ההבדל בין החיים ועבודת ה' בא"י כפי שהתורה מציינת אותה, לבין העבודה בגלות.

[ב]

עמדנו על כך שהתורה נתנה להתקיים לכתחילה דווקא בא"י ע"פ דברי רש"י והרמב"ן, אפילו במצוות התלויות בגוף, ואילו בחו"ל החיוב לקיימן הוא רק משום 'הציבי לך ציונים', שלא נשכחם כשנשוב הביתה. וזאת, מלבד העובדה, ולפיה רוב מתרי"ג מצוות התורה אינן ניתנות לקיום [עכ"פ מדאורייתא] רק בא"י - ובכלל זה סדרי זרעים, קדשים, טהרות וחלק נכבד ממועד וחלקים מחו"מ ששייכים לסמוכים.

או שאולי הפרנסה היא חלק מתכנית הבריאה מלכתחילה בבריאת אדם גשמי שצריך להתעסק עם עניני גשמיות כאכילה ושינה וגג לראשו והקמת משפחה, שכל אלו הינם חלק מעבודת ה' שלו, וכמו כן - פרנסה.

סוגיה זו מתחלקת לשני חלקים:

ומאליה עולה המסקנה, שכל הדיון אם יש חיוב מדאורייתא לגור בא"י או מדרבנן, אם זו מצווה חיובית או קיומית או שמא בכלל אין חיוב - על הנידון הזה הוא מיותר, שהרי כל מציאות התורה כפי הרצון העליון - אין לה קיום שלא בא"י, וא"י היא הבסיס שממנו ועליו מתקיימת התורה. אז מה יש לדון אם יש חיוב או לא, ברור שזה רצון התורה, שנהיה בא"י!

המצב האידיאלי בזמן שישאל שרויים על אדמתם כמו בזמן הכניסה לארץ ואח"כ בזמן שישאל היו שרויים על אדמתם איש לשבטו תחת גפנו ותאנתו, ולעומתו - המצב המציאותי ביחס למציאות העולם ולזמן בו אנו נמצאים היום, וכידוע במח' הרמב"ם והכס"מ (הל' ת"ם), שלדעת הרמב"ם אסור לאדם לקחת כסף עבור לימודו בכלל, ולכס"מ מותר, וכדבריו - "וגם כי נודה שהלכה כדברי רבינו בפה"מ, אפשר שהסכימו כן [כלומר דלא כהרמב"ם] כל חכמי הדורות משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. שאלו לא הייתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה, לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והייתה התורה משתכחת ח"ו, ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר".

ובדומה למצוות האמונה הכתובה בדיבר הראשון של "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שנחלקו הקדמונים אם היא מצוות עשה כדעת הרמב"ם והרמב"ן, או שאינה במנין התרי"ג כדעת הבה"ג, כי היא הבסיס לכל המצוות, שיש מי שמצווה על המצוות וממנו נובע החיוב של התרי"ג, ולא שייך למנותו באחד מהתרי"ג, בבחינת "קבלו מלכותי ואחר קבלו גזרותי" (בספרי התרי"ג נפישת הנה"ג נס"מ מנחות עשה טו).

וכן פסק הרמ"א (יו"ד ננו): "מעלה גדולה היא למי שמתפרנס ממעשה ידיו ומידת חסידים הראשונים היא. ובה זוכה לכל כבוד וטובה שבעוה"ז ובעוה"ב, שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך בעוה"ז וטוב לך לעולם הבא שכולו טוב... אך אין זה מידת כל אדם. שא"א לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס בעצמו. ומ"מ מי שאפשר לו להתפרנס ממעשה ידיו ולעסוק בתורה - מידת חסידות הוא ומתת אלהים הוא."

ומפורש בדברי האור החיים בפרשת נצבים על הפסוק "לאהבה את ה' אלהיכם לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חיך ואורך ימיך על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם" - שקשה, מה הקשר בין החלק הראשון בפסוק של אהבת ה' ושמיעה בקולו, שהם חיך

הרמב"ם הידועים בסוף שמיטה ויובל, אבל לא זו היא צורתו של כלל ישראל.

הישוב בא"י וקיום חיים של אומה שלמה בה [לא כיחידים העושים כל אחד לעצמו] בכל מה שקשור לבניינה של הארץ, כולל גם מצוות התלויות בארץ – היא תכלית הבריאה ותיקונה, וכמו שכתב הק' המקובל ר' אליהו מגריידיץ זצ"ל תלמידו של רע"א (המכתב הודפס בראש הספר "נפש חיה" לגאון הגדול מן ר' חיים אלעזר ווקס זצ"ל לב"ד דק"ק קאליש שיהי מגדולי הרבנים והפוסקים בפולין לפני מנאפה וממשיש שנה) –

ב"ה למב"י תרל"ד

ישא ה' ברכה לידיד נפשי וכו' הרב מו"ה חיים אלעזר נ"י אבד"ק קאליש חע"א.

הנה אם היה בכוחי לעשות פעם נסיעה לשעשע עם כבוד גאונו נ"י בצירוף גדולי רבני פאלען לפקח על עסק הקדוש ישוב א"י, הייתי מדגל על ההרים לבוא שם. אבל תש כחי לטוב נשמע, ולבקש מאת כבוד גאונו למצוא מבוא לבוא לכאן לא רחב ליבי. על כן אניח הכל לרצון הבורא יתברך.

ואצלי כבר ברור שאם יקיימו ישראל שיתחילו לעבוד אדמת הקדש בסך ק"ל משפחות, שתהיה התחלת הגאולה גם כשלא יהיו ישראל ראויים לכך.

נמצא בתהילים (קצ"ד-טו) "עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה וגו'". ועיין ספורנו שם, שנגלו לגלות מחמת מאיסת הארץ, ובתיקון זה יבוא הגאולה.

כתיב בתהילים (סג) "רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב". ואיתא בילקוט (רמז סמג) בתיקון המתנות (הפסוק תרו"מ), ואז – שבת שבות יעקב, באין זכות הרבה. כמו שנאמר כמה קראי אחרי זה.

ואיתא באלשיך (ויקרא כו ב') ועקידה, שניהם אומרים יחד "זוכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור". שקשה למה כפל תיבת, אזכור פעמים שוב בסוף, הא בזה התחיל הקרא?

אך אמר הקב"ה, זוכרתי. והייתי זוכר זכות אבות ולא הגלתי אותם רק הייתי מעניש אותם במקומם. אבל, והארץ אזכור, העלובות שעשו

ואורך ימין, לחלק השני המדבר על שיבת הארץ, וכתב האוה"ח: "כאלו אמר ולשבת (במספת), ודבר זה ג"כ מהשגת השלמות, כי ישיבת הארץ היא מצווה הכוללת כל התורה, צא ולמד ממאמרם ז"ל שכל ההולך בה ארבע אמות יש לו חלק לעוה"ב שכולו חיים".

וכאן א"כ נשאלת שאלה גדולה מאד –

כל המצוות של תרומות ומעשרות, כלאים ושביעית, דמאי ופאה ומתנות עניים – למי נאמרו? האם לרש"י ולגאון מווילנא שמעולם לא עסקו בעובדת הקרקע, או לאיזה חקלאי מסכן שלא זכה להיות בן תורה ועובד לפרנסתו והתורה דאגה שגם הוא יהיה לו איזה קשר לתורה ע"י כמה מצוות התלויות בארץ?

אכן משחרב ביה"מ ק וגלינו מארצנו, הפכה התורה מהביטוי המעשי של רצון ה' לעניין תיאורטי, וכל העוסק בדיני חטאת כאלו הקריב חטאת, וכן בכל המצוות. אבל ברור לכל, שזה לא המצב הראוי, ואנו מתפללים ומייחלים שנוכל לקיים הכל בפועל ממש.

שוו לעצמכם – אם נבראו אך ורק לעסוק בתורה ותו לא, וכל שאר ענייני העולם הם רק מחוסר בררה, מדוע לא נשארנו במדבר שם בתוך ענני הכבוד ללא שום בעיות של פרנסה ודאגות העולם, כשלמדנו תורה מפי משה רבנו ע"ה. אולם המציאות האמתית שרצה בה הבורא היא שלא נבראו להיות מלאכים, אלא כמאמרו של הרה"ק מקאצק זצ"ל על הפסוק "ואנשי קדש תהיון לי" – "אנשים קדושים, לא מלאכים". וכמו שהבאנו במאמרנו הנ"ל את דברי המדרש (ויקרא רבה כ"ה ה') על הפסוק "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" "...כך כשהיו ישראל במדבר מ' שנה היה המן יורד הברא עולה להן והשליו מצוי להן וענני הכבוד מקיפות אותן ועמוד ענן מסיע לפניהן. כיון שנכנסו ישראל לארץ אמר להם משה: כל אחד ואחד מכם יטעון מכושיה ויפוק וינצב ליה נציבין [יצא ויטע לו נטיעות] – ע"כ דברי המדרש.

וודאי שיש מושג של אדם שרוצה להתקדש ולהסיר ממנו את החשבונות הרבים כדברי

והם אומרים, הואיל ונצטערנו עד כאן נלך עד ירושלים, ונראה מה יראתה של אומה זו ומה מעשיה. והם רואים כל ישראל עובדים לאוה אחד ואוכלים מאכל אחד, לפי שהגויים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה. והם אומרים אין לך אומה כשרה כזו ומתגייירין שם, שנאמר 'שם יזכחו וזכאי צדק'."

דבריהם הם כתפילותינו בימים אלו -
"וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לך כתר מלוכה"

ובל זה עטוף ושזור בלימוד התורה בכל זמן שאדם אינו עוסק במצוות הנ"ל, וכדברי החת"ס שהבאנו. יסוד הדברים כבר הובא במאמרנו הנ"ל מדברי החת"ס שהובא במאמרנו בחידושי למסכת סוכה (לו. ע"ל אמוגו הסו"ט) - "... ורבי ישמעאל נמי לא אמר מקרא, ואספת דגניך, אלא בארץ ישראל ורוב ישראל שרויין, שהעבודה בקרקע גופא מצווה משום ישוב א"י ולהוציא פירותיה הקדושים. וע"ז צוותה התורה, ואספת דגניך. ובעז זורה השעורים בלילה. משום מצווה. וכאלו תאמר: לא אינח תפילין מפני שאני עוסק בתורה. ה"נ לא יאמר לא אאסוף דגני מפני עסק התורה. ואפשר אפילו שאר אומניות שיש בהם ישוב העולם הכל בכלל מצווה." והוא מוסיף שם, שדברי רבי נהוראי בסוף קידושין - "מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד בני אלא תורה" נאמרו בחור"ל דווקא!

אנו מתפללים בימים הנוראים על חזרת גילוי כבוד מלכות שמים -

"ובכן תן כבוד ה' לעמך
תהילה ליראיך..."

כבוד שמים זה יתבטא ב-

"שמחה לארצך
וששון לעירך

וצמיחת קרן לדוד עבדך...

ובכן צדיקים יראו וישמחו במהרה בימינו".

בארץ במניעת שמיטות ומתנות בארץ בלי מציאות למחול! לכן צריך פיתוי (פיס) האדמה.

וגם בשכל האנושי הוא לפדות האדמה התחלה מאתנו, ושוב יגמור ה'.

ויש לראות גודל התכלית בזה שהקליפה גובר גם בצדיקים היותר גדולים לבטל הטוב הזה. יען שכל כח הקליפה תלוי בגלות, ובביטול הגלות יבוטל. כמאמר הגמ' בסוכה נב.
הק' אלי' במוהר"ש גרייטץ יע"א

הרי לפנינו גודל הענין של קיום מצוות התלויות בארץ, בפועל ממש.

וכן איתא בב"ב יד'. "נטע רב ינאי ארבע מאה כרמי" - וכי אין לאמוראים מה לעשות? לא עדיף ללמוד ארבע מאות פרקים בהלכות כלאיים מלטעת עצים כאנשי הקק"ל? אלא שמובא שם בשיטמ"ק על המקום בשם הראב"ד, שעשה כן משום ישוב א"י!!!

מכל התרי"ג מצוות עולה תמונה, ולפיה התורה רוצה עם [לא יחידים] החי במקום גיאוגרפי מסוים מאד - בא"י, שמשתמש בכל סדר וצורת החיים של בני אדם בעוה"ז - מגורים, מלבוש, פרנסה, הקמת משפחה ושמחה בכל הטוב נחג השבועות בתורה הוא על 'ביכורי מעשיך', וחג הסוכות הוא על אסיפת הגדל בשהן בביטוי גשמי של בשר ויין ומלכודים, מלך ומדינה, אבל בשונה מהגויים - הכל נעשה לפי הוראותיו וציווייו של בעל הבירה ככל פרט. ודווקא עי"כ תושלם כוונת הבריאה שעלה ברצונו, שתהיה לו דירה בתחתונים. כשכל הארץ התחתונה - דהיינו א"י - תהיה מנוהלת לכל פרטי חייה, כולל ביטחון, פנים וחוץ, החקלאות, יחסי החוץ, השיכון, הכלכלה והרווחה מנוהלים בהתאם להוראותיה של התורה, וכדברי רש"י בשם חז"ל על הפסוק 'עמים הר יקראו, וז"ל: "ע"י פרקמטיא של זבולון נששליחתו היא בברכתם של יעקב ומשה - "זבולון לחוף ימים ישכון יוצא לפרקמטיא ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר" - רש"י שם במקום), תגרי אומות העולם באים אל ארצו והוא עומד על הספר,

בירור ענין שלוש השבועות הרב חיים שרייבר

סוגית הגמרא

איתא בגמ' (כמוסות קי-קל.א.) – 'ר' זירא הוה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר (ירמיה כו כג) 'בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פוקדי אותם נאם ה'. ור' זירא ההוא בכלי שרת כתיב, ורב יהודה כתיב קרא אחרינא (שיר השירים יג ז) 'השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו', ור' זירא ההוא שלא יעלו ישראל בחומה, ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב, ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדרכי יוסי ברבי חנינא, דאמר ג' **שבועות הללו למה, אחת שלא יעלו ישראל בחומה, ואחת שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות העולם, ואחת שהשביע הקב"ה את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי וכו',** בצבאות או באילות השדה אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את בשרכם בצבאות וכאילות השדה".

רבותינו הפוסקים לא הביאו להלכה את דברי הגמרא

לפני שנשים לב לכמה אבחנות חשובות בסוגיה, צריך להקדים, שאף אחד מרבותינו הפוסקים [הר"ף, הרא"ש, הרמב"ם, הטור והשו"ע] לא הביאו להלכה את דברי הגמרא הנ"ל. למרות שדברי אגדה אחרים הביאו רבות בדרכיהם. ומכך שאיש מהם לא הביא זאת להלכה מוכח להדיא, שלדעתם דברי הגמרא הנ"ל נמנים על אותם דברי אגדה שאמנם יש ללמדם ולהבינם, אך אין לפסוק מהם הלכה.

הקדמה קצרה:

בעשרות השנים האחרונות, עם התגברות גלי העליה לארץ הקודש, חזר ועלה לדיון ציבורי הנידון המובא בגמרא (כמוסות קי-קל.א.), האם ישנה בעליה לציון משום עבירה של שלוש השבועות, שאותן השביע הקב"ה את ישראל.

נושא זה עמד בבסיס הטענה השוללת את הרעיון של שלטון יהודי בארץ ישראל, משום שבראשית דרכה של המדינה – עוד לפני הקמתה וביתר שאת לאחריה – השקיעו ראשי השלטון מאמצים כבירים כדי להעלות ארצה כמות גדולה של יהודים, מתוך הבנה פשוטה שלא ניתן לבסס מדינה יהודית בארץ ישראל, מבלי שתהיה בה אוכלוסיה יהודית גדולה.

במסגרת זו מפורסמות העליות השונות, אותן ארגנו התנועות הציוניות השונות המוכרות, הן העליה הראשונה והשנייה, וכן אניות המפעילים בשנים שבהן שלטו הבריטים בארץ הקודש. לאחריהן היו עליות יהודי צפון אפריקה, תימן ועוד ועוד.

שוללי המדינה טענו בעוז, שהעליה לציון כרוכה בעבירה על שלוש השבועות שהוזכרו בגמרא, ולכן הדבר אסור בכל תוקף.

המצדדים בהבנה זו שללו בדרך כלל באופן גורף את רעיון הקמת שלטון יהודי בארץ הקודש, מתוך הבנה שהקמתה היא 'מעשה שטן', פרי מפעליה של הסטרא אחרא, וממילא גם העליה ארצה – בחטא יסודה וכרוכה במעבר על שלוש השבועות.

במאמר שלפנינו ננסה להבין בס"ד את יסוד הענין של שלושת השבועות, והאם יש ממש בטענה הנ"ל, לגופם של דברים, כדרכה של תורה.

כמה אבחנות בסוגיה

א. אחר הקדמה זו יש לשים לב לכמה אבחנות חשובות בסוגיה, שתפורטנה:

א. בפסוק נאמר במפורש, שהחובב להישאר בגלות - גם לשיטת רב יהודה, ולפיה אסור לעלות לארץ ישראל - מוגבל עד ליום פוקדי אותם, ולפיכך מרגע הפקידה ואילך, שוב אין מקום כלל לאיסור זה. וצריך להבין מהי אותה 'פקידה', שהרי ברור לחלוטין, שאין הכוונה לזמן ביאת המשיח והתגלות המלך בעולמו, שבשעה זו הרי יאמר מלך העולם לעמו בקולו - 'קומו צאו מן המקום הזה ושובו אל ארץ אבותיכם', ופשיטא שהכוונה לזמן מוקדם לכך, וצריך לדעת מהו.

ב. השבועה הראשונה היא 'שלא לעלות בחומה', וצריך להבין מהו גדר ה'עליה בחומה', ומה עניינה של ה'חומה' לכאן.

ג. השבועה השנייה היא 'שלא למרוד באומות', ונצטרך להבין מהו גדר ה'מרודה' באומות העולם, ומה נכלל בה.

ד. השבועה השלישית היא לאומות העולם 'שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי', וצריך להבין מהו 'יותר מדאי', מדוע אכן השביע אותם הקב"ה על כך, ואם עשה כן כדי לשמור על עם ישראל בגלותו - מה ענין זה לשתי השבועות האחרות, היה לו להשביעם על כך בנפרד ולא לכרוך זאת בשבועתם של ישראל. וביותר, דבמימרת ר' יוסי בר' חנינא מבואר שיש ג' שבועות, ולכאורה אף אחד לא הושבע שלוש שבועות, שכלל ישראל הושבעו רק בשתי שבועות, ואילו את השבועה השלישית נשבעו אומות העולם, ומדוע נכרכו כולם בחדא מחתא - 'שלוש שבועות'.

ה. ננסה לבאר את הדברים כפי שידינו מגעת, בס"ד.

א. השבועה שא"י יעלו בחומה

השבועה הראשונה שהשביע הקב"ה את עם ישראל היא, כאמור, שלא לעלות בחומה. בדברי הגמ' פירש רש"י (ספ ד"ה שלא יעלו בחומה) 'יחד ביד חזקה'. והנה דברי רש"י ברור מילולו, שכדי לעבור

על השבועה נצרכים שני תנאים: א. ביחד. ב. ביד חזקה. וככל שיתקיים רק תנאי אחד מביניהם, כגון מצד אחד שיעלו רבים - אך בהיחבא ובפחד ולא בכח, ומאידך שיעלו יחידים בכח, אך לא 'ביחד' - לא יעברו על שבועה זו, ורק אם יעלו ביחד ביד חזקה יעברו עליה.

מטרת השבועה הזו ברורה. הקב"ה הגלה את בניו מארץ ישראל כעונש על עוונותיהם, והשביע אותם שלא לבטל את גזרת הגלות ע"י פעולותיהם, ולכן הושבעו שלא לעלות יחד ביד חזקה, משום שרק בכך"ג הרי הם 'שודים נרגא' בגזרת הגלות. אולם באופנים שלא יעלו יחד או לא יעלו ביד חזקה, הרי שבאופן כללי לא ביטלו בכך את גזרת הגלות, שהיא נשארה גם לאחר עלייתם, אף שבפועל עלו לארץ - אם רק ביחד, ואם רק שלא ביד חזקה.

ביאור העליה בחומה

לפי האמור מובן היטב גם הביטוי שנאמר בשבועה זו, שנאסר עליהם 'לעלות בחומה'. ובפשוטו יש לתמוה, מה שייכת חומה לכאן, ולאור הנ"ל מובן ש'חומה' מבטאת שליטה ומניעת אפשרות של כניסה מבחוץ לכאלו שאינם מורשים. העליה בחומה יחד ביד חזקה מבטאת יצירת מציאות חדשה של יהודים שעולים לארץ ישראל בצורה **ממוסדת** וחזקה, שבעצם 'שוברת' את גזרת הגלות שנגזרה על בני ישראל, וכאן הושבעו ישראל שלא לעשות זאת.

כל פירוש אחר בדברי רש"י, כגון ש'יחד' הוא כשעולים הרבה, וביד חזקה' הוא 'הסבר' לכך, שמשום כך נקרא בלשון 'חומה' משום שיש להם חוזק - אינו מדויק בלשון הזהב של רש"י, שכתב בצורה מפורשת, שהשבועה נאמרה רק בצירוף שני המצבים הנ"ל.

מעולם לא היתה עליה לארץ יחד ביד חזקה

נמצא, אפוא, שמעולם לא עברו בני ישראל על שבועה זו, כיון שאף פעם לא היתה עליה לארץ ישראל 'יחד ביד חזקה'. בתחילת העליה לארץ עלו אליה קבוצות קטנות של תלמידי

הם דברי ררשה, ואלף כיוצא בהם לא יזיוו דברי רש"י ממקומם'.

ב. שלא ימרדו באומות

השבועה השניה שהשביע הקב"ה את ישראל היא שלא ימרדו באומות. וצריך להבין מהו 'מרד', ועל פי זה נבין האם ישנה בזמננו שבועה, והאם 'התגרות באומות' נכללת בשבועה זו.

מרד - פריקת עול השלטון

והנה את המונח 'מרד' אנו מוצאים לראשונה במלחמת חמשת המלכים, שם נאמר (בדל"ט יד ז) "שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלוש עשרה שנה מרדו". ביאור המילה 'מרד' הוא מצב, שבו אדם או עם נמצא תחת שלטון של אדון או עם אחר, ובשלב כלשהו הוא מסרב לקבל את מרותו^[*]. כך בכל מקום שבו מופיעה מילה זו, הרי שהיא מבטאת מצב שבו אדם או עם מרד בסמכות השלטון שהיה שולט עליו, כגון (מגדג יד ט) "אך בה' אל תמרדו", וכן (יהושע כג טו) "מה המעל הזה אשר מעלתם באהי ישראל לשוב היום מאחרי ה' בכנותכם לכם מזבח למרדכם היום בה", וכן (שם פסוק כט) "חלילה לנו ממנו למרוד בה", וכן הנאמר בחזקיהו מלך יהודה (מלכים ב יז ט) - "והיה ה' עמו בכל אשר יצא ישכיל וימרוד במלך אשור ולא עבדו", והנאמר ביהויקים (מלכים ב כד ו) - "בימיו עלה נבכדנאצר מלך בבל ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרוד בו", ובצדקיהו (שם פסוק כ) - "וימרוד צדקיהו במלך בבל", וכן הלאה.

בכל המקומות האלו היה המורד תחת שלטון המושל עליו. ביהושע הכוונה להקב"ה שבו

הגר"א או תלמידי הבעש"ט, ובהמשך עלו אמנם קבוצות יותר גדולות, אך מעולם הן לא ענו על ההגדרה הנ"ל של 'יחד ביד חזקה', משום שעליה עם רשיון שניתן ע"י מושלי הארץ הבריטים [סרטיפיקטים] בוודאי אינה מוגדרת כ'יד חזקה', וגם עליות המפעילים הבלתי-לגאליות לא נעשו בצורה זו, אלא באופן פרטי, וברוב המקרים כ'גנבים בלילה' ולא באופן ממוסד וחוק. מובן מאליו, שבכל העליה לארץ לאחר קום המדינה לא היה שום סרך של עבירה על שבועה זו, משום שהיא לא נעשתה כלל בחזקה, אלא באישור של השלטון בארץ, ובעידודו.

באופן יחידי מותר לעלות לארץ

כך כתב במפורש המהרש"א (מלושי אגדות כמוטט ד"ה של יעלו), וז"ל: "וודאי ישנה רשות לכל אחד מישראל לעלות לארץ ישראל, אלא שנאסר עליהם לעלות ביחד ביד חזקה ולבנות להם חומות ירושלים, ונחמיה שאמר (נחמיה ג ט) 'ונבנה חומת העיר ולא נהיה וגו'' - ברשות המלך היה, כמ"ש (שם פסוק יט) 'ואף דברי המלך אשר אמר לי וגו'', וטוביה שאל לנחמיה על בנין החומה (שם פסוק יט) 'העל המלך אתם מורדים', לא היו יודעים שברשות המלך היה. ומיהו בשמעתין צ"ל דאחת שלא ימרדו לאו היינו בנין החומה, אלא בדברים אחרים כשהם בגלות".

הדברים מפורשים באבני נזר

וכך כתב במפורש בדעת רש"י בשו"ת אבני נזר (יו"ד ק"י טגז אות נג, וס"א ק"י טגז אות ב), שאם חינתן רשות לכל כלל ישראל לעלות, לא יעברו בעלייתם על השבועה, וזאת משום שרש"י מפרש ש'בחומה' היינו 'יחד ביד חזקה', ואם נעשה הדבר ברשות - שוב אין זה 'ביד חזקה'. וברור, שלמרות שישנו כאן התנאי של 'ביחד', מכל מקום מכיון שאין זה 'ביד חזקה' - שוב לא עוברים בכך על השבועה. ומוכח שהבין, כי אלו שני תנאים הדוקים התלויים יחדיו, שרק בהצטרפותם זה לזה עוברים על השבועה. ובוה דחה האבני נזר שם את דברי השואל שהעיר, שבספר 'אהבת יונתן' כתב שאפילו ברשות אסור, וכתב שאלו

[*] כך מפרש האור החיים את הנאמר (דברים כ"ה י"ח) לגבי בן סורר ומורה שאינו שומע בקול אביו ובקול אמו, וז"ל: "טעם שהוצרך להזכיר אביו ולא הספיק לומר בקולו וחורר לאביו שאמר בסמוך, העיר הכתוב כי בן סורר ומורה ליולדיו יסובבהו בן היותו מורד באביו ואמו שהם הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל וכו', והיינו שהבן מורד בהוריו, ומסרב לקבל על עצמו את מרותם".

אחת (III) צמד המילים 'להתגרות באומות'. היחיד שהזכיר מילים אלו הוא השל"ה, שבתוך ביאורו (פרשת ויקהל פקודי מורה אור לוח כג) למאמר חז"ל (שנת ה') "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, לך ותתנה לישראל", כתב בזה"ל: "על כן נקרא הנהר סמבטיון. וסוד הדברים, כי כל שבעים אומות אין להם שלטון לחלל השבת להשומר שבת, ואף על פי כן **שלא להתגרות באומות**, צוה השם יתברך להסתיר זה הדבר בפניהם", והיינו שהוא מפרש את ה'התגרות' מלשון 'שיסוי' ו'גירוי', כמו שאמרו בגמ' (סוטה ת. ט) שטעמו של ר' יהודה שאם היה ליבה של הסוטה נאה לא היה מגלהו, כדי שלא תצא זכאה מבי"ד ויתגרו בה פרחי כהונה, והיינו כדי שלא יצא ליבם של האומות מקנאה בעם ישראל שזכו בשבת, לכן הוזהרו ישראל שלא יתגרו בהם, וכמובן ואין לזה שום דמיון להתגרות באומות.

השבועה היא שלא למרוד באומות, ולא נשבענו שלא להתגרות בהן

נמצינו למדים, שהחילוק בין התגרות למרידה ברור: 'מרידה' - מלחמה בשלטון הקיים על המורד, 'התגרות' - מלחמה בשלטון חיצוני.

לאור הדברים פשוט וברור, שאף שהושבעו בני ישראל ע"י הקב"ה שלא למרוד באומות, מ"מ בשבועה זו נאמר רק שכל שישנו שלטון של אומות העולם על עם ישראל, אסור להם להתמרד תחת שלטון זה ולפרוק מעליהם את עולו. אולם דברים הנעשים ברשיון ובהסכמת אומות העולם אינם נכללים במרידה, שמהותה היא כאמור פריקת עול השלטון מצווארי הנשלט, ואילו מעשי 'התגרות' שאינם מרידה - אינם נכללים בשבועה זו.

בגליון הבא אי"ה נבאר את המציאות שחויינו בעת קיבוץ גלויות והקמת המדינה לאור האמור ונבחן האם יש בכך עברה על השבועה. כמויכן נדון בשבועה השלישית. ■

מרדו, ובשאר המלכים שהוזכרו היו תחת שלטון מלכים אחרים, כגון מלך אשור או מלך בבל, ובפסוקים נאמר שמלכים אלו התמרדו ופרקו מעליהם את עול שלטון המושלים עליהם.

התגרות - מלחמה בעם אחר שאינו שולט

לעומת זאת, 'התגרות' אינה מסמלת כלל סרוב לקבל מרות ממי שאמור להיות מושעבד ברמה זו או אחרת, אלא יצירת מלחמה עם גוף שלטוני חיצוני, שאין הנלחם בו כפוף למרותו כלל.

בכמה מקומות אנו מוצאים את ה'התגרות' - בתחילת ספר דברים מזהיר הקב"ה את ישראל שלא להתגרות בשעיר, עמון ומואב, כמו שנאמר (דברים ז ג ה-ז) - "ואת העם צו לאמר, אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר ויראו מכם ונשמרתם מאד. **אל תתגרו בם** כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר". וכן (שם פסוק ט) "ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב **ואל תתגר בם** מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירושה, כי לבני לוט נתתי את ער ירושה", ובעמון נאמר (שם פסוק יט) - "וקרבת מול בני עמון אל תצורם **ואל תתגר בם**, כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה, כי לבני לוט נתתיה ירושה".

בכל המקומות האלו מתרגם אונקלוס 'לא תתגרי למעבד עמהן קרב', והיינו משום ש'התגרות' הינה יציאה למלחמה מול גוף שלטון חיצוני וכנ"ל, וכיון שבני ישראל אינם כפופים להם, הרי שמלחמה עם עמים אלו אינה מוגדרת כ'מרידה' אלא כ'התגרות', וכלפי שעיר, מואב ועמון נאסרה אף יציאה למלחמה כזו, להבדיל מסיחון מלך האמורי, אשר כלפיו נאמר (שם פסוק כד) - 'ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי ואת ארצו החל רש **והתגר בו מלחמה**' - הרי שכאמור, מלחמה כלפי גוף אחר שאינו שולט על הנלחם מוגדרת כ'התגרות'.

לא הוזכר בשום מקום 'איסור להתגרות באומות'

והנה בכל רחבי הש"ס, המדרשים, הוזהר, הראשונים והאחרונים, לא הוזכר אפילו פעם

הם לא בני אברהם! הרב יהודה אפשטיין

ביתר ביאור – "למה נקרא שמו סיני, שירדה ממנו שנה לעובדי כוכבים [נכרים], שהן מקנאין את ישראל בתורתן". וידועה הגמרא בבבא קמא לח. אודות התרעמותם של הגויים על חוסר השוויון שבו מתיחסת התורה לנכרים וליהודים. יסוד זה קיבל את ביטויו במהלך ההיסטוריה באותה שנה חסרת מעצורים של הגויים לישראל, וכפי שציין זאת רבי שמעון ברי-יוחאי לפני קרוב לאלפיים שנה – "הלכה בידוע, שעשו שונא ליעקב" (ספרי בהעלותך טט ועוד מקומות). כל המחקרים המלומדים שניסו לתהות על שורשי האנטישמיות והסבירו אותה בכל מיני אופנים שונים ומשונים – אף אחד מהם לא הצליח לרדת לעומק התופעה כפי שעשה זאת רבי שמעון במשפט אחד תמציתי!^[*] שנהא זו של אומות העולם לישראל – היא הייתה הכלי שהחזיק את הברכה העצומה, לה זכינו – "הן עם לבדד ישכן, ובגוים לא יתחשב" (במדבר כג ט). אין זה סוד, שאילולא אותה שנהא, כבר מזמן היינו מתבוללים בעמים, וידוע ההסבר על דרך הדרש בהגדה של פסח, שמרימים את הכוסית ב"והיא שעמדה לאבותינו ולנו...", מכיון שהיא – כוס היין אותה נמנענו מלשתות עם הגויים ביחד, אותה הבללות עקשנית – היא שעמדה לאבותינו ולנו, שבזכותה עם ישראל שרד את כל תלאות ההיסטוריה.

לאור הבנה זו, ממילא מובנת מאד הסכנה שבכינון 'שלום חם' עם אומה כלשהי! זכור אף, שהגרא"מ שך זצ"ל הזהיר בעת החתימה על הסכם קמפ-דייוויד עם מצרים, כי אסור בשום פנים שיהפוך ההסכם ל'שלום חם' עם קשרי תיירות ותרבות וכיוצא בכך, שכן דבר זה מהווה סכנה למציאות שלנו כ'עם לבדד ישכון'. על אחת כמה

במבט ראשון יש מקום גדול לחלק בין הסכם השלום שנחתם עם איחוד האמירויות וההכנות עם בחריין לבין הסכמי אוסלו הידועים לשמצה, ועמם הסכם קמפ-דייוויד, הסכם השלום עם ירדן והסכמים אחרים שונים ומשונים – חברון, וואיי וכן הלאה. הצד השווה לכל אותם הסכמים היה ההכרה של ישראל בזכויותיהם הלגיטימיות של הלסטים על ארץ-ישראל, תוך התכחשות מחפירה לברית שכרתנו עם בורא עולם. בהסכמים הנוכחיים, על-פניו, נראה שאין ביטוי לאותה התכחשות, אין אזכור של הקמת מדינת לסטים פלשטינית בלב ארצנו, ואין מסירת שטחי מולדת לאויב הערבי. תופעה זו לכשעצמה, שאויבי ישראל מבינים, כי אם ברצונם להשלים עם ישראל, עליהם להכיר בקיומה ובמציאות השוררת כאן מבלי לדרוש דרישות טריטוריאליות כאלו ואחרות – תופעה זו בוודאי מבורכת היא, ומהווה שלב נוסף בכיסוס אחיזתנו בארץ, שעה שאויבינו מתיאשים סופית מחלום סילוקנו מכאן.

אולם על-אף כל זאת, מוטל עלינו, כיהודים מאמינים בעלי ראייה מפוכחת של המציאות, לבחון היטב את מלוא משמעות ההסכם, ובמידה ונמצא בו סכנות – עלינו להתריע בפניהן ולהעמיד בפני הציבור את השקפת התורה הצרופה ביחס לתהליך המתחולל.

וכאשר יורדים לעומק המשמעות של ההסכמים שנחתמו ושל אלו ההולכים ונרקמים, מגלים כי אכן קיימות מספר נקודות בעייתיות ביותר, ומחובתנו לעמוד עליהן. לפני הכל, עלינו להעמיד את יסוד ההשקפה היהודית אודות יחסי ישראל ואומות העולם. אומרים רבותינו בשמות רבה ב ד – "ויבא אל הר האהים חורבה – חמשה שמות יש לו – הר אהים, הר בשן, הר גבנונים, הר חורב, הר סיני... הר סיני, שממנו ירדה שנהא לעובדי כוכבים [נכרים]". ובפסיקתא זוטרתא על יתרו יט יח

[*] וראוי להעיר על מאמר פחות ידוע של חז"ל בשמות רבה ה א ועוד מקומות, ולפיו ישמעאל שונא ליצחק בדיוק כפי שעשו שונא ליעקב.

אברהם' טומן בחובו סכנה רעיונית עצומה, במיוחד כאשר הוא נוסד במחם הקודח של פוליטיקאים, אנשי תקשורת ושאר מרעין בישין, אשר לא קראו ולא שנו, ולא יבינו מושג יהודי גם אם יתקלו בו באמצע הרחוב, והם כעת מלהגים על 'הסכם בין בניו של אברהם אבינו', על 'מורשתו' וכיוצא בכך, ועל 'המוצא האתני המשותף לנו ולבני ישמעאל'. כך מנסים להפוך את מורשתו של אברהם אבינו לדבר זול, ולהראות ש'כל בניו' מנגבים ביחד חמוס באברדאבי.

לא, רבותי, לא עבור זה הוציא ה' את אברם מאור כשדים, לא עבור זה אמר לו לעזוב את חרן ולקרוא בשמו בארץ כנען. לא עבור זה שיתף בו את שמו וקראו 'אברהם'. וגם אם הנרטיב העלוב הזה – של 'בני אברהם' – אינו משתווה ברשעותו לנרטיב ה'פלשטיני' המצוי – לנרטיב של 'לסטים אתם' – עדיין מוטלת עלינו החובה להלחם בו ולהוכיח את שקריותו, גם כאשר חלק מבני השפחה כבר אינם צועקים 'לסטים אתם', כי אם 'שותפים אנחנו'. נענה אחריהם ב'לא' נחרץ, כעולי הגולה בשעתו – "לא לכם ולנו לבנות בית ל'אהינו' (שולח ג א).

מלבד כל האמור, ישנה בעיה עקרונית נוספת של עצם ההכרה באיסלם כדת לגיטימית, דבר העולה ומבכזב מההסכם, וכאשר השיקוף האורוד ממשיך לעמוד במקום מקדשנו – אין לך חילול ה' גדול מאשר להודות בלגיטימיות של אותה דת נפסדת. כמובן, שמי שחייו אינם מושתתים על אדני התורה והיראה – כמו ראשי המדינה בזמן הזה – אינו מסוגל אפילו לתפוס על מה אנחנו מדברים כאן, ואנו אף לא מצפים שיתפוס – אך מעובדה זו גופא מוכח, כי חובה קדושה היא עלינו – קהל יראי ה' – לשנן מתנבים עלי-מנת להחליף את שלטון הכפירה במלכות ה' במהירות האפשרית. או אז נזכה להרוס את השיקוף, לבנות עליו את בית קדשנו ותפארתנו, לסלק את האויב מארצנו לצמיתות, לכבוש את כל חלקי ארצנו ולהחיל עליהם את שלטון התורה. אז – ורק אז – כשיבואו העמים כולם לכרוע ברך לפני ה' אהי ישראל, להכיר בגדלותו הבלעדית, להתכופף ולהכנע בפני עמו בחירו – אז ישורו שלום אמיתי, שלום עולמי כחזון הנביאים, ויתקיים בנו הכתוב – "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד" (זפניס ג ט).

וכמה הסכנה מרובה כיום, כאשר ההסכם נעשה עם מדינות שלא נלחמו בנו מעולם, שאין בינינו סכסוך טריטוריאלי ישיר וכאשר כל הצדדים מעוניינים בשיתוף פעולה ורווחה כלכלית תחת חסותה של ארה"ב, אשר כלשעצמה מהווה סכנה רוחנית עצומה לעם ה' בעצם הפצת תרבות המערב הנפסדת בעולם.

מעבר לסכנת ההיטמעות והשילוב התרבותי, ישנו פן נוסף שמחובתנו להתריע עליו, והוא ההכרה הישראלית בדת האיסלם כשוות-ערך ליהדות, תוך בנית הנרטיב השקרי הטמון בשמו של ההסכם – 'הסכם אברהם'. ראיתי אף דוברים מובהקים של חוגי ה'מין' – אף המאמינים שבהם – אשר רואים בנרטיב זה קלף מנצח אל מול הנרטיב הפלשטיני אשר מקובל ברחבי העולם, והרואה בישראל גורם זר במזרח התיכון. לפי אותם גורמים, 'הסכם אברהם' מקנה לנו את ההכרה הבינלאומית בזכותנו על הארץ, הכרה שכה הייתה חסרה במאה השנים האחרונות, שעה שדוברי הלסטים הערביים ברחבי העולם ידעו לפמפם היטב על היותם 'ילידי הארץ' ועל היותנו 'מהגרים' קולוניאליסטים שהגיעו מאירופה ונשללו את ה'ילידים' האומללים מאדמותיהם.

ואמנם, הנרטיב הפלשטיני, אשר חז"ל כבר הכירו אותו ורש"י הביאו בפסוק הראשון בבראשית – 'לסטים אתם' – נרטיב זה אכן מוטל עלינו להעיברו מן העולם. אך בד בבד שומה עלינו לדאוג לכך שלא יוקם תחתיו נרטיב שקרי אחר, של 'בני אברהם'. רק לפני מספר ימים בקשנו בברכת 'זכרונות' של מוסף ראש השנה – 'ועקדת יצחק' לזרעו תזכור' כפסק השו"ע באו"ח תקצא סעיף ז, ואף ה'יש חולקים' שאומרים 'לזרעו של יעקב' – כוונתם בשרוה התחתונה להפקיע את בני עשו ואת בני ישמעאל מהברית, ששייכת רק לבני יעקב, ולא נחלקו אלא בגדרים הלשוניים, אך במהות העובדה שהגויים כולם מופקעים מהברכה הכל מסכימים – ועיין במג"א שם. הצד השווה לכל הפוסקים ולכל הלך הרוח של ההלכה וההשקפה היהודית מאז ומתמיד הוא, שאת מורשת אברהם אבינו נושאים רק בניו הרוחניים – עם ישראל, אשר רק באמצעות תורתם הנצחית ניתן לקיים את חזונו של ה' אשר הועיד לאברהם – "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחיו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית יז ט). השימוש במונח 'הסכם

הקורונה והחור שבספינה הרב מאיר גולדמינץ

של הממשלה כולה. המגבלות הללו בהחלט פוגעות בחופש הפרט: הוחלט על איסורי התקהלות [פרט להפגנות], חובת עטיית מסכה, תקופות של סגר, איסור שהיה במרחק מסוים מן הבית, איסורי כניסה למבני ציבור [בתי כנסת, תלמודי תורה, ולהבדיל – תיאטראות], מגבלה על מספר משתתפים באירועים, שמירת מרחק בין איש לרעהו, איסור 'נגיעה', ועוד.

עכשיו נתאר לעצמנו אדם שבא ואומר: "אני אינני רוצה לשמור על הנהלים, האם אתם חוששים שאני אדבק? לי זה לא אכפת! לא אכפת לי להיות חולה, וזו בעיה רק שלי שאינה נוגעת אליכם... זכות האדם על גופו, זכות האדם על החלטותיו, ואני מוכן לשאת במחירן המלא של החלטותי".

"**מלבד** זאת", הוא מוסיף, "אני כופר בקורונה, ולא מאמין שיש כזו מחלה. וגם אם אכן היא קיימת, היא לא יותר מ'שפעת עם יחסי ציבור'. בעיני, ההגבלות שמטילים על הציבור הן מוגזמות, בפרט לאדם צעיר ובריא כמוני. אין לממשלה זכות להגביל אותי".

מה נשיב לו?

הכל יאשימו אותו בכך שהוא גורם נזק לציבור. "אינך חי לבדך!", יאמרו לו. "יש ציבור שלם שמושפע ממעשיך", יסבירו לו. "רק שמירת ההנחיות על ידי כולנו תמנע הדבקה המונית ותצמצר את המגיפה. אם כל אחד יעשה מה שנראה בעיניו, הרי שכולנו ניפגע. במעשיך, אתה מסכן את כולם!".

במקרים חריפים יותר, אף יגיעו שוטרים ויקנסו אותו על הפרת ההנחיות.

הקורונה מחזירה אותנו לאמיתות היסוד של היהדות. אדם לא חי לבדו. אדם חי כחלק מעם. ואם אינו שומר על ההנחיות, לא רק בעצמו הוא פוגע, אלא הוא קודח חור בספינה כולה.

היום אנו מבינים זאת ביחס לחיידקים ביולוגים [בלתי נראים]. בע"ה יבוא היום ונבין זאת גם בסוגיות רוחניות.

ידוע המשל אודות חחור בתא שבספינה, המובא במדרש (ויקרא רבה 1):

"**תני** חזקיה "שה פזורה ישראל", נמשלו ישראל לשה, מה שה הזה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישים, כך הן ישראל, אחד מהן חוטא וכלן מרגישים.

תני רבי שמעון בר יוחאי, משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו, אמרו לו חביריו מה אתה יושב ועושה, אמר להם מה אכפת לכם לא תחתני אני קודח, אמרו לו שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה".

עם ישראל הוא עם אחד. אין האיש הישראלי חי לבדו, אלא הוא חי כחלק מכלל ישראל. 'כל ישראל ערבים זה לזה', וכאשר אחד חוטא או עושה מצווה – הדבר משפיע על הכלל כולו.

בדורות האחרונים, מנשבת בעולם רוחו של חופש הפרט. איש אינו יכול לומר לרעהו מה לעשות. הגישה הרווחת ברחובה של עיר היא 'חיה ותן לחיות'. 'זכותו של כל אדם לעשות כרצונו, כל עוד אינו פוגע בזולתו'. כאשר מנסים להסביר את משל החור שבספינה, ולהדגים שהתרשלות במצוות של היחיד פוגעת באומה כולה – קשה לחלק מהציבור לקבלו. הקשר אינו נראה לעין בשר. גם אנשים המכבדים את חבריהם המקפידים על שמירת המצוות ואף מעריכים אותם על כך, ואפילו כאלו המעוניינים לשמור בעצמם את מצוות התורה – אינם רואים בעין יפה אפשרות של כפייה חברתית לאומית של שמירת המצוות. בעיניהם, שמירת המצוות היא עניינו הפרטי של כל אחד, ואין זכות לאומה לכפות על אזרחיה לקיים מצוות ולהמנע מעבירות. הביטוי 'כפייה דתית' נחשב לבעל קונוטציה שלילית, והוא מוצג כדבר מגונה ובלתי מתקבל.

והנה באה הקורונה לעולם.

כדי למנוע הדבקה, החליטו במשרד הבריאות על מגבלות והנחיות לציבור, וקבלו על כך אישור

לחיות את הנבואה, איזו זכיה! הרב ידי ליבוביץ

בוערת סביבו, הוא חש בנוח מאוד להרחיב בנושא השלום. "איך זה יכול להיות?" תהיתי. לאחר מכן הבנתי, שעבורו, ולמרבית הצער עבור רבים אחרים, 'שלום' הוא מושג מופשט שאינו מתיחס למציאות.

אז הבנתי, שאותו הדבר נכון כשמדובר על הרעיון של ישוב ארץ ישראל עבור רבים בתפוצות, במיוחד בקרב ציבור ה"היימישע". נכון, הם יתפללו שלוש פעמים ביום על חזרה לארץ ישראל, הם אומרים "בונה ירושלים", וגם המשיח יוזכר פה ושם, אבל כל זה כחלק ממושג מופשט, שיום אחד, רק כאשר ניסים יקרו, מציאות כזו תהיה אפשרית. לחשוב על זה כעל חובה עכשווית - כמצווה ששייכת בזמננו - מפחיד מדי לחשוב על זה. הרבה יותר נוח לחפש את הגדולים שאחזו שאין זו מצווה חיובית בימינו. אנשים שלעולם לא הולכים בדרך החיים של סאטמר, ולא נוהגים כשום פסיקה הלכתית של הרב מסאטמר זצ"ל - פתאום מוצאים את זה מאוד קל ונוח לומר "הרב מסאטמר זצ"ל אחז שזה לא מצווה בזמן הזה".

מה באמת קורה כאן? על פי רוב הפוסקים, מצוות יישוב ארץ ישראל נוגעת לכל יהודי בכל הזמנים, ואין זה משנה מי הם שליטי הארץ - הטורקים, הבריטים או אפילו הציונים. מהות הארץ אינה משתנה, והמצוות התלויות בארץ עדיין קיימות. כמו בכל מחלוקת הלכתית, ישנם גדולים שאוחזים בכל מיני דעות, כולם מבוססים על איך שהם מבינים את ההלכה. בן אדם לא צריך להיות מתויג כ"ציוני" משום שהוא מביע אהבה לארץ ומאמין שאדם חייב לעשות כל מה שהוא יכול על-מנת לעלות ולחיות שם.

לאחר הנסיעה הראשונה, לקח לי שנים עשרה שנים נוספות של געגועים עזים, תקוות ותפילות, וכל הזמן הזה גם לימדו עצמי על ארץ ישראל, ומילוי הצימאון שלי ככל שאפשר בכל מה

גדלתי בויליאמסבורג, ברוקלין, ניו-יורק. למדתי בחיידר של ספינקא ואח"כ של סאטמר. בזמן שלמדתי בסאטמר, נחשפתי לתשוקה האדירה שלהם לעשות חסד, לאסוף צדקה עבור אחרים ולעזור לאנשים נזקקים - תכונה שבה סאטמר בוהקת בחלק הייחודי שלהם בפאזל שמרכיב את עם ישראל. באותו הזמן, למדתי על ההשקפה המחמירה שלהם על המושג של ארץ ישראל בעידן של היום, שמכליל גם את ההיבטים החיוביים של ארץ ישראל תחת המונח הסתמי "ציונות". אפילו השתתפתי בהרבה מחאות. בגלל החינוך הזה, היה חסר לי כל קשר לארץ ולהיסטוריה שלה, ולא הייתה בי שום כמיהה אליה. מחשבה על לחיות שם מעולם לא חלפה בראשי, אלא אם כן תופעה על-טבעית תתחיל להתרחש, ואז, לנו, לחסידי סאטמר, בוודאי יהיה מקום של כבוד בזמן ההתרגשות על בא המשיח, משום שלנו הייתה ההשקפה הנכונה כשלדאבון לב כל האחרים השתחוו לעבודה זרה. עכ"פ כן חשבתי, עד ...

לפני עשרים ושלוש שנים, אשתי, שהייתה כבר בעבר בארץ ישראל, הפתיעה אותי עם כרטיסים לטיול לארץ ישראל, ולכן, בהיסוס, הסכמתי לנסוע. אחר עשר שעות טיסה, כשהוכרו שנחתים בשדה התעופה בן גוריון, הבטתי מהחלון ושמעתי את אשתי שואלת אותי - "מה, אתה בוכה?"

זה היה אז, עדיין במסלול הנחיתה, שנשבעת במחשבתי שאני רוצה להזדקן בארץ ישראל - הבית שלי.

פעם שמעתי אדם מכובד מדבר באירוע; זה היה נאום לווהט על המעלות של השלום. הייתי בהלם, לא בגלל התוכן החזק של הנאום שלו, אלא בגלל שהאדם החשוב הזה היה אז בקטטה איומה בתוך הקהילה שלו, ובזמן שהאש של מחלוקת

תודה לך, ה'!

שיתוף החלום

ספר אחד שעשה עלי רושם גדול היה ה"אם הבנים שמחה" מאת הגאון הרב יששכר שלמה טייכטל זצ"ל הי"ד. בכל פעם שהייתי עובר על כמה עמודים של הספר, הייתי במחשבותיי חי בארץ ישראל, כמו שהבעל שם טוב אמר (מגן עט טוב ב"ב), "היכן שהמחשבה של האדם מגיע, שם הוא". זה עשה רושם חזק על החלום שלי לחיות בארץ ישראל.

בידיעה שרבים מחבריי יאהבו ללמוד את הספר, אבל יותר קל להם בידידי מאשר בלשון הקודש, החלטתי לתרגם את הספר לידידי ולפרסם אותו בסדרה בדף שבועי שנקרא "בשבילי הארץ", מלווה בדברים משאר ספרים בנושא ארץ ישראל, כמו גם כתבה קטנה על מקומות שונים בארץ ישראל.

ניתן להירשם על-מנת לקבל את העלון השבועי "בשבילי הארץ" <http://activepage.co.il/trgister1234>

שנוגע לארצנו הקדושה. אני זוכר שהתלוננתי בפני אבי, האדמו"ר מניקלשבורג שליט"א, שהכמיהה לחיות בארץ ישראל הופכת להיות "ערגער און ערגער" [גרוע יותר וגרוע יותר]. הוא ענה, אל תאמר יותר גרוע, אמור "שטארקער און שטארקער" [חזק יותר וחזק יותר], וציין את ההסתכלות החיובית של כמיהה כזו. אז, שבת אחר-צהריים אחד בלתי נשכח, אשתי הודיעה: "בואו נעשה את זה"...

עכשיו אנחנו מתקרבים לשנה השביעית שלנו בירושלים. ראיית המנופים הענקיים שממלאים את קו האופק בארץ ישראל זה פשוט לחיות את הנבואה. הנביאים שלנו סיפרו לנו על הרגע הזה – הבנייה מחדש של ציון. כשאני מטייל בארץ המדהימה והיפה הזאת, אני רואה את הכרמים, שדות החיטה והכבישים הסלולים. הגמרא בבבא בתרא אומרת כי באחרית הימים, כל כך הרבה יהודים יחיו בירושלים שהצורה בה כולם ייכנסו לעיר, יהיה בבניינים גבוהים של שלושים עד ארבעים קומות. הגמרא הזאת גרמה לי צמרמורת.

כאשר אני נמצא במנין המורכב מיהודים מהונגריה, מפולין ומרוסיה, יחד עם יהודים מעירק, ממרוקו ומתימן, זה גורם לליבי להתרחב משמחה, כי אני רואה את קיבוץ הגלויות מתרחש ממש מול עיני. כמעט 7,000,000 יהודים מיותר מ-137 מדינות – לזה אני קורא הטשולנט האמיתי, כור ההיתוך היהודי.

זוכדים את האבות מחזקים את הבנים!

מחזקים את מוסדות מערת המכפלה לתרגום ולהחזקת התורה במערת המכפלה!

ימי האשכולות שלישי-חמישי כ"ג-כ"ה חשוון 10-12.12

לתרומות ותפילות לקראת שבת ח"י שרה: givechak.co.il/hevron | 052-699-1723

ארץ חיים

שתי"ם על ארץ ישראל, ירושלים וביהמ"ק מאת הגאון הרב חיים קניבסקי שליט"א.

נכתב ונערך על ידי הרב מרדכי ציון מתשובות שקיבל בכת"י ומלוקט מספרים רבים.

כ. קשה, 228 עמ'

ניתן להזמין בטלפון: 02-9973168
או באתר החדש: www.ChavaBooks.co.il

ניתן להשיג את כל ספרי ההוצאה ב'דני ספרים' רח' אבן ישראל 3 ירושלים

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק כו]

התלות במסגרת. זהו ההבדל בין 'השונה פרקו מאה פעמים' - ונשאר בתחום המוגדר והמצופה, לבין 'השונה פרקו מאה ואחד פעמים', שלומד את מספר הפעמים הדרוש לו לפי עצמו למרות שכבר 'מילא את המכסה הדרושה'. בסדר. במה רצונך לעסוק היום? נמשיך מהמקום בו היינו, או שיש צורך לרענן את הדברים?"

"כדאי" להתחיל בריענון. הרי הזכרת, אפשר וצריך לחזור על הדברים אפילו יותר ממאה פעמים..."

- **"בסדר"**. נערוך סקירה קצרה של המערכה האחרונה בעיצומה היינו. נזכיר רק ראשי פרקים, ואם יש צורך, תעיין בסיכומים הכתובים של השיחות. ניתן להשיג את הגלינות הקודמים בכתובת הדוא"ל של האגודה.

ובכן. התחלנו בעיסוק בצורך הקיומי שלך בהערכת הסובבים אותך ובכך שיהמיאו לך ויתנו לך 'אישור' למרות שכבר אינך מודד את רמת החיוב שלך בלימוד ובעשיה על פי הסובבים. הבנו בעז"ה את השקר שבצורך בהערכה חיצונית, כאילו הוולת קובע את ערכך - השווי שלך. אך למרות שהבנת את ההבל שבוזה, סיפרת שדבר עדיין חסר לך, הן כמניע, והן כדבר מהנה ומשמח. לזה השכנו, שאכן יש עונג בקבלת הערכה בכך שהיא מבטאת גם אהבה, שזה אכן צורך אמיתי ועמוק שה' שם בעומק נפש האדם, ואכן אמור להתמלא על ידי החברה. הרחבנו בסוגי מערכות האהבה השונות של האדם על מאפייניהם היחודיים, ועמדנו על כך שאכן הדרך בה האיש מקבל אהבה היא בצורה של כבוד. אלא

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים". (שעיהו טז')

"שבעה שמות יש לו ליצה"ר... ישעיהו קראו מקשור, שנאמר (מ"ז): "ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מקשור מדרך עמי", יחזקאל קראו אבן...". (סוכה נג)

- **"שלום"** עליכם בן-ציון! או הו, הרבה זמן..."

"שלום ר' אליהו! אכן, זמן רב שלא עלה בידינו להמשיך! ברוך ה' שאנחנו שוב מדברים..."

- **"אני"** מקווה שנחזור לקביעות שלנו... אתה יודע, זה לא תלוי בנו. כל המציאות שה' מחדש עלינו ועל כל העולם... ימוטו מוסדי ארץ..."

"נכון, אבל אין לנו פטור מלהמשיך להתקדם בעבודת ה'... זה לא קשור לשום סגר או בידוד... דווקא 'הריחוק החברתי' הנהוג היום העלה בי כל מיני מחשבות בנושאים אותם ביררנו יחד... נדמה כאילו ה' רוצה לגמול אותנו מהתלות בחברה ובלחץ החברתי כמניע ללימוד התורה ולדקדוק במצוות... דובר בזה רבות לאורך התקופה הזו. כעת האדם יכול לשים לב מה מההתנהגות שלו זה אכן קנין שלו, ומה תלוי בסביבתו..."

- **"מסכים"** אתך. ידוע הוא, שלפני בוא יום ה' הגדול והנורא יהיה בירור של 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לו עבדו'. וכמו שכתוב בגמרא בחגיגה (ט), המדובר הוא ששניהם צדיקים גמורים, אך ההבדל ביניהם הוא

חסדיו עמנו' ואחר כך ועל 'גודל אהבתו לישראל' באופן כללי, ואז 'על קרבת הישרים אליו' באופן מיוחד, ועל המתנה העצומה שקיבלנו ממנו - 'מעלת התורה והמצות'. כמו שאמרנו, השורש ממנו מתפתחת האהבה היא המציאות, ולפיה כל אדם אוהב את עצמו. בתחילה, באהבה התלויה בדבר, אדם אוהב את זולתו עקב כך שהזולת תורם לו משהו. אך כאשר אדם מכיר בכך שהזולת תורם לו, לא בדרך מקרה אלא מתוך קשר שיש ביניהם - מתפתח קשר של אמון ביניהם מתוך ההבנה, שאין התועלת הזו באה דרך מקרה שעלול להבטל, אלא מתוך האחדות והזיכרון שקיים ביניהם. זה מה שאמר אחר כך, "כי בראותו שה' ית' הוא לנו לאב ממש, ומרחם עלינו כ'אב על בנים", ולכן הוא מטיב לנו, או אז האהבה מתקדמת לרמה שהיא אינה תלויה בדבר, ואז 'יתעורר בו בהמשך החפץ והתשוקה לגמול לו כבן על אביו'."

"יפה."

- "ומכאן אפשר ללמוד גם לקשרים שבין אדם לחברו. תחבונן מה אתה מקבל מחברך. ומה הדבר היקר ביותר שאתה מקבל ממנו? את עצם זה שהוא חבר שלך... יש במה שביארנו כאן עומק גדול. שהרי כפי שהזכרנו, מה התרומה הגדולה ביותר שיכול אדם לקבל מזולתו? מהו החסר הקיומי ביותר אותו האדם משתוקק לקבל? מהו הדבר היקר והנחוץ ביותר לאדם, וממילא הוא הדבר שיגרום לאהבה הגדולה ביותר לזה שנותן אותו? פתרון הברידות. האהבה. כל שאר הדברים שאדם יכול לקבל מזולתו אינם כלום לעומת הדבר הזה. על כן ההדרגה היא תחילה מה אני מקבל מזולתי, ואחר כך מה זה אומר שכך הוא נותן לי. אם הוא נותן לי, אם אכפת לו ממני - זאת אומרת, שהוא אוהב אותי! ולכן, הנתינה הגדולה ביותר שבמעשה הנתינה היא נתינת האהבה

שיש לשים לב, שההנאה מההערכה אכן תהיה כמילוי לבדידות ולא כקבלת ערך שקרי. הסברנו גם מה גורם לאדם לחוש צמא להערכה, בכך שלא זכה בילדותו לחוש אהוב ורצוי בכל מצב. אתה זוכר עוד משהו?"

"כן, שאלות שנשארו פתוחות. מדוע ה' ברא

את האדם שיוזקק לקשר באופן קיומי, ומה הפתרון למצב בו אדם כבר לא מקבל את הצורך הזה מהוריו אך עדיין אינו נשוי, או גם כשהוא נשוי ולמרות זאת קיים בו חסר שגורם לו להזדקק להערכה וכיוצא בכך באופן קיומי, מה שכמו שהזכרת - עלול להכביד על מערכות הקשרים שלו עם סביבתו."

כיצד מפתחים אהבה

- "נפלא. דבר נוסף שעסקנו בו בסוף השיחה הקודמת היה השאלה כיצד לפתח אהבה. וביחוד כיצד לפתח אהבה שאינה תלויה בדבר. הבה נשלים את העניין. עיינת בדברי המס"י בעניין?"

"כן. אבל אני רוצה שנראה את זה יחד. זה מה שהוא כותב: (יש פק 6) - "ובהתבוננו על רוב חסדיו עמנו, ועל גודל אהבתו יתברך לישראל, ועל קרבת הישרים אליו, ומעלת התורה והמצות, וכיוצא מן העיונים והלימודים, ודאי שתתלהט בו אהבה עזה, ויבחר ויתאוה לידבק בו, כי בראותו שהשם יתברך הוא לנו לאב ממש, ומרחם עלינו כאב על בנים, יתעורר בו בהמשך החפץ והתשוקה לגמול לו כבן על אביו." זו לשונו. ואשמח שתבאר לי, מה רואים מכאן למעשה?"

- "ראשית, שהדרך לפתח אהבה היא על ידי התבוננות. כלומר, ניתן לייצר רגש של אהבה, היינו רצון לקרבה, או כלשונו 'תאוה לדבקות', כלפי אחרים על ידי שנראה מה אנחנו מקבלים מהם. שים לב! בתחילה ההתבוננות היא 'על רוב

של ריחוק! של פחד מה', של איבוד האהבה חלילה!"

"בסדר... תלמד אותי איך..."

"בעז"ה. אך זה יהיה רק בפעם הבאה... עלינו לסכם ולסיים."

"אה... התחלנו בראשי פרקים של התהליך בו אנו עוסקים, שעניינו התנתקות מהתפעלות רגשית ומעשית מדעת בני אדם, והמשכנו בלימוד הדרך לפתח אהבה. אמרת, שהדרך לאהוב היא על ידי תשומת לב לתועלת אותה אנחנו מקבלים ממי שאותו אנחנו חפצים לאהוב. אמרת, שכיוון שהדבר החשוב ביותר אותו אנחנו צריכים הוא האהבה - הדבר שיגרום לנו לאהוב יותר מכל דבר הוא אם נרגיש שהשני אוהב אותנו, או מעריך אותנו, ביחס לסוגי המערכות השונות. אמרת, שמצב של קניית אמון באהבת השני יכולה להפוך את האהבה לאינה תלויה בדבר, בהיותה מבוססת על הקשר עצמו ולא על תועלות היוצאות ממנו. משם חזרנו והתחלנו לעסוק בפתרון האמיתי לצורך בהערכה, ואמרת שעלינו לקבל אותה מהקשר שלנו לה'. צריך ללמוד איך..."

"יפה מאוד. יישר כוח!"

"יישר כוח לך! מקווה שאכן נמשיך מכאן בציפות..."

"כן... בעזרת ה'."

ללא קשר למה שהוא, אלא אנו ממש כמו בנים ואב שהקשר הוא עצמי. בהיבט אחד אנו עבדיו החייבים לעשות מלאכתו, ומאידך קיים המבט בו הוא לוקח אותנו כשותפים לרצונו, כביכול 'עוז כנגדו' בהבאת מגמתו לתכליתה, ובזה אנו כרעיה שלו. ועוד."

"ומה זה קשור לענייננו?"

"המילוי לצורך עליו דיברנו, מכל צדדיו צריך ויכול לבוא מאותו מקור! מהיחס שלנו לה'. זה המקור האמיתי לכל מילוי שאנחנו צריכים. אולי זה נשמע מוזר, איך ה' ימלא לי את הצורך בקבלת מחמאה... אך אם נתבונן בזה נראה שזה לא מוזר בכלל! אדרבה! זה הדבר המתבקש ביותר!"

"זה באמת מוזר לי. אני לא רגיל לסוג יחס כזה לה'... זה אפילו נראה לי כחוצפה, חברותא כלפי שמיא..."

"אני מבין אותך בהחלט. אנחנו מורגלים הרבה יותר ליחס של יראה כלפי ה'. כאשר אנו עוסקים במשמעת ובחובה שלנו לקיים מצוות וללמוד תורה, בין אם יש לנו חשק ובין ואם לאו - זו בניה של היראה. וזה נכון. הבסיס צריך להיות יראת שמים. ואכן במשך ההיכרות שלנו ראינו יחד כמה יראת השמים שלך עמוקה ומושרשת. אך צריך להיזהר שמרוב יראה לא נגיע למצב

המשך "קוראים כותבים"

מכנה משותף אידיאולוגי, וכמעט בכל הצבעה בכל נושא שיעלה על הדעת, הם יצביעו משני עברי המתרס. הדבר היחיד שמשותף לימינה ולמרצ הוא האמונה בכך שמדינה יהודית צריכה להתקיים, דבר שקשה לקרוא לו נקיטת עמדה אידיאולוגית. לעומת זאת, המפלגות החרדיות ש"ס ויהדות התורה נחשבות מחוץ לקשת הציונית, על-אף העובדה שמציעיהם ממוקדים כמעט אך ורק בקידום נושאים יהודיים.

כאשר מילה משמשת עבור משמעויות רבות וסותרות וכאשר היא מעוררת אסוציאציות סותרות - היא מאבדת את ערכה כמילה. אם ניתן לפרש אותה באופנים הפוכים על-ידי אנשים שונים - אזי עבור מה היא קיימת? התהום הפעורה שבין אותה כמיהה של העם היהודי לשוב לארצו הנתונה לו מאת ה' כמצות התורה לבין הציונות החילונית - תהום זו היא כה עמוקה, עד כדי שלדעת, עלינו לחפש מונח חדש שיבטא את הסוג הראשון.

המונח 'ציונות דתית' אינו עונה על הצורך האמור, שכן הוא טומן בחובו סתירה פנימית עבור אלו שמגדירים את הציונות במהותה כעזיבת התורה והמצוות. אשמח לשמוע הצעות.

המיצה 'ציונות' מאד מקטבת. יש לכם הצעה לתחייה?

לאגודת 'קדושת ציון' שלום רב,

המילה 'ציונות' הפכה במרוצת השנים לבעלת מטען מקטב ביותר. מילה זו יוצרת סביבה דעות מוצקות ורגשות עזים. בעידן שאחר השואה, הפכה הציונות לתרוץ בידי כל אויבי העם היהודי (פ) מהנה הליצלי וכן מהנה השמריני) עבור יחסם העוין ליהודים.

בעוד שבעבר, שונאינו היו משתמשים בביטויים גזעניים כמו 'ז'יד', יהודי מלוכלך ושאר ביטויים בהתאם לשפה המדוברת בכל מקום, הרי שכיום מטרת שנאתם הפכה להיות 'הציונים'. שנאה לציונים ולציונות היא אולי הדעה היחידה שיכולים להסכים עליה ניאורנאצים לבנים עם מיליטנטים שחורים.

אילו הגדרנו את המונח 'ציוני' על-

סמך סקירה קצרה של קריקטורות אנטישמיות שמפורסמות ברחבי העולם, היינו מגיעים למסקנה כי הציוני הוא יהודי חרדי מבוגר עם זקן, פאות, אף עקום וכובע שחור. כאשר קריקטורות האנטישמיות באות להשמץ יהודים, ניכר הדבר, כי הם למעשה משמיצים יהודים חרדים.

בגולה כיום, שם מצב שמירת המצוות הוא חלש למדי, הציונות מהווה עבור יהודים רבים הביטוי המובהק ביותר של יהדותם, והיא מהווה עבורם אות הוקרה. באמצעותה הם מבטאים את הקשר שלהם לעם היהודי ולאֵהיו. הם טרם מצאו את התורה להאחז בה, ואין להם קהילה עם בית כנסת להזדהות אתו. אילולא התמיכה בישראל, איזה קשר היה ליהודי החילוני בעידן של ימינו עם עם ישראל?

מובל האמור עולה, כי אויבי ישראל כמו גם רובם המוחלט של היהודים בעולם – כולם מסכימים על כך שהציונות במהותה אינה אלא ביטוי של יהדות.

[*] מכתב שהתקבל במערכת מאת ר' אברהם שוסטריס, רמת בית שמש

בשל כך הוכיח בתדהמה כאשר נכנסתי לראשונה בחיי לישיבה חרדית בישראל, ושמעתי שהמילה 'ציונות' משמשת כמילה נרדפת לכפירה.

הציונות היא האופן בו הגדרתי את עצמי כיהודי במשך שנים כה רבות מחיי, והיא קשרה אותי לה' ולעמי במשך שנים כה רבות. כיצד יתכן, שכאשר אמצתי אל חיקי את צורת החיים החרדית בשלב מאוחר יותר בחיים, שאותו מושג יהיה מושא לביקורת עליידי מורי דרכי וחברי בישיבה?

כסופו של דבר הבנתי, כי יהודים דתיים, יהודים חרדים, יהודים חילונים וגויים אנטישמים – כולם משתמשים באותה מילה עבור מושגים שונים. עבור היהודי הדתי הלא-חרדי ועבור היהודי החילוני, 'ציוני' הוא יהודי שגאה להשתייך לעם היהודי ושתומך במדינה היהודית. עבור השונא האנטישמי, 'ציוני' משמש כמונח נרדף ונח לשימוש עבור 'יהודי', ביחוד עבור יהודי שחזותו דתית/חרדית.

עבור היהודי החרדי, ציוני נמלכד אותה קבוצה הידועה בשם 'ציונים-דתיים' ואשר נעים על הסקלה שבין 'לייטים' לבין חרד"לים ואשר מאמינים כי המדינה היהודית היא שלבגאולה] הוא יהודי שנטש את שמירת המצוות בתמורה לאימוץ זהות לאומית שאין בה זכר לה', למהותנו הרוחנית ולשום דבר שמזכיר את היהדות השורשית. הם מדברים על אותו יהודי מהעירייה באירופה שעזב את הישיבה, גזר את פאותיו ותחת דגל התורה הניף את דגלה של מדינת ישראל החילונית.

בעוד שעבור היהודים החילונים הייתה הציונות לדבר שקרב אותם ליהדות והידק את הקשר שלהם עם עמם, הרי שהתפיסה החרדית של הציונות הייתה ההפך המוחלט. אותה מילה שמשעה עבור שלוש קבוצות שונות בכדי לתאר שלושה מושגים שונים בתכלית.

אם נתבונן על המערכת הפוליטית בישראל, נמצא כי המפלגות הציוניות כוללות קשת רחבה הנעה בין מרצ, מפלגת שמאל אנטי-דתית ליימינה' – מפלגת ימין דתית-לאומית. שתי המפלגות הללו נחשבות לציוניות על-אף העובדה שאין ביניהן שום

קוראים כותבים